

^HTÜRK BORÇLAR HUKUKUNDA GEÇİCİ ÖDEMELER

Hakim, Battal ŞENER*

Öz

6098 S. TBK. 'nu ile birlikte hukuk sistemimize kazandırılan geçici ödemeye uzun süren yargulamalar sebebiyle zararları bir an önce giderilemeyen zarar görenlerin, bundan kaynaklı mağduriyetlerinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Söz konusu düzenleme, yasalaşması itibariyle hem Türk hukuku hem de mukayeseli hukuk bakımından bir ilk olma özelliğine sahiptir. İş bu özelliğinden dolayı da düzenleme daha tasarı halindeyken çok büyük tartışmalara konu olmuş ve halen de konu olmaya devam etmektedir.

Düzenleme ile bir haksız fiil veya sözleşmeye aykırılık sebebiyle uğrulan zararın giderilmesi için, zarar gören davacı tarafından, tazminat yükümlüsü davalıya karşı açılmış olan bir tazminat davası kapsamında, zarar görenin iddiasının haklılığını gösterir inandırıcı delilleri mahkemeye sunması ve ayrıca ekonomik olarak zaruret hali içinde bulunduğunu ispatlaması halinde, talep üzerine, hâkim tarafından, davalının zarar gören davalıya geçici bir ödeme yapmasına imkân sağlanmaktadır.

İş bu çalışmamızda, geçici ödemenin hukuki niteliği, amacı, şartları, uygulama kapsamı ve sonuçları üzerinde doktrinde yer alan tartışmalar ile uygulamada karşılaşılabilecek muhtemel sorunlar mümkün olduğunca incelenmeye çalışılarak, konu hakkındaki görüşlerimize yer verilmiştir.

^H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Doktora Öğrencisi, Diyarbakır Hâkimi (e-posta: battalsener@hotmail.com) (Makale Gönderim Tarihleri: 04.11.2016-04.11.2016/Kabul Tarihleri: 16.12.2016-19.12.2016)

Anahtar Kelimeler

Geçici ödeme, tazminat, maddi tazminat, manevi tazminat, zarar, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz

TEMPORARY PAYMENTS IN TURKISH CODE OF OBLIGATIONS**Abstract**

By virtue of provisional payment which is brought into Turkish legal system with the Turkish Code of Obligation Numbered 6098, it is aimed to relief unjust treatment of the sufferers whose losses cannot be recovered immediately due to everlasting trial.

The aforesaid regulation is as of the enactment the first regulation in respect to Turkish law and comparative law, therefore this regulation has caused important discussions in process of draft and the discussions is still lasting.

By means of the regulation, in order for recovering losses arising a tortious act or contradiction to an agreement, in a suit for damages sued against a defendant who is liable for compensation, if the sufferer litigant submits evidences that justifies his claims to the court and proves to be in state of necessity economically, upon request, the provisional payment is made to the litigant by the defendant by means of court decision.

In this study of article includes our opinions about the provisional payment by analyzing doctrinal discussions on its legal character, purpose, conditions, scope of application and consequences with probable issues be encountered in practice.

Keywords

Provisionalpaymet, compensation, pecuniary compensation, non-pecuniary compensation, damage, cautionary judgment, provisonalseizure

GİRİŞ

04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak 01.07.2012 tarihinde yürürlüğü giren 6098 S. Türk Borçlar Kanunu¹ (TBK.), 818 S. Borçlar Kanunu’nda² önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Bu önemli değişikliklerden biri de iş bu çalışmamızın konusunu oluşturan TBK.’nin 76. maddesinde düzenlenen “Geçici Ödemeler”dir.

İş bu çalışmamızda, Türk Hukuku için bir ilk olma özelliğine sahip geçici ödemeler ile ilgili doktrin ve uygulamada yer alan tartışmalara olabildiğince yer verilmeye çalışılmış ve sonuç olarak da söz konusu tartışmalar ile alakalı naçizane görüşlerimiz sunulmuştur.

I. DÜZENLEMENİN TARİHÇESİ VE KANUNLAŞINCAYA KADARKİ SÜREÇTE DÜZENLEMELERE YÖNELİK YAPILAN ELEŞTİRİLER

Söz konusu düzenleme, yasalaşması itibariyle hem Türk hukuku hem de mukayeseli hukuk bakımından bir ilk olmakla birlikte, aslında İsviçre Sorumluluk Hukukunun Yeniden Gözden Geçirilmesi ve Birleştirilmesi Öntasarısı’nın 53. maddesi ile İsviçre Borçlar Kanunu’na eklenmek istenen 56h maddesinden esinlenilmiştir. Ancak söz konusu ön tasarı İsviçre doktrinde o kadar eleştirilmiştir ki³ İsviçre’de Federal Hükümet tarafından 2003-2007 yasama döneminde gündeme alınmama kararı verilmiş, bu sebeple de İsviçre’de yasalaşma şansını kaybetmiştir⁴.

¹ 04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazete.

² 29.04.1926 tarih ve 359 sayılı Resmi Gazete.

³ Söz konusu eleştiriler ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Antalya**, Gökhan: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 76 Düzenlemesi: “Geçici Ödeme”, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C. 8, Özel Sayı-2013, Prof. Dr. Aydın Zevkilere Armağan, C. I, İzmir 2013 (Geçici Ödeme), s. 1112.

⁴ **Kılıçoğlu**, M. Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012 (Genel Hükümler), s. 429; **Topuz**, Murat: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkilerine Dair Yargılamalarda Geçici Ödemeler (TBK. m. 76), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011) Sempozyum No: III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, Ankara 2011, s. 259.

Geçici ödeme kavramı, İsviçre Hukuku'nda olduğu gibi Türk Hukuku'nda yeni bir kavram olması sebebiyle, büyük tartışmalara sebep olmuştur. Örneğin bir grup yazar⁵ söz konusu düzenlemenin lehine görüş bildirmekteyken, diğer grupta yer alan yazarlar⁶ ise aleyhine görüş bildirmektedirler. İş bu tartışmalar daha TBK. tasarı halindeyken başlamış ve halen de devam etmektedir. Gerçekten de Adalet Komisyonu raporunda⁷ söz konusu düzenlemeye karşı yapılan eleştiriler şöyle sıralanmıştır;

- 1) *Hüküm, tazminat ve yargılama hukukunun gerekleri ile bağdaşmamaktadır.*
- 2) *Geçici Ödemenin miktar bakımından ölçütleri yasada yer almamaktadır. Takdir hakkı sınırlarını zorlayacak keyfîlik alanı üretilmiş olmaktadır.*
- 3) *Tazminatın tahsilini imkânsız kılacak borçlu tavırlarına karşı ihtiyati tedbir yolu açıktır.*
- 4) *Hüküm, hâkimi ihsas-ı reye zorlamaktadır.*

⁵ Düzenlemenin lehine görüşler için Bkz. **Erişir**, Evrim: Para Alacaklarında İhtiyati Tedbirler “11.10.2006 Tarihli Frankfurt Eyalet Yüksek Mahkemesi Kararının Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Borçlar Kanunu Tasarısı Bakımından Düşündürdükleri, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Ankara 2009 (Armağan), s. 241-243; **Erişir**, Evrim: İhtiyati Tedbir Türleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2010 (İhtiyati Tedbir Türleri); **Gürpınar**, Damla: Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdikleri, İzmir Barosu Dergisi, Mayıs 2012, s. 289-297; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 185-200; **Oğuzman**, M. Kemal/**Öz**, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, İstanbul 2014, s. 131-133; **Yılmaz Kılıçoğlu**, Kumru: Geçici Ödemeler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2014 yılı, sayı 110, s. 109-128.

⁶ **Kılıçoğlu**, M. Ahmet: Haksız Fiillerde Müteselsil Sorumluluk ve Geçici Ödemeler, Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğe Girişinin 80. Yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Akara 2006 (Sempozyum), s. 173-183; **Hatemi**, Hüseyin: Borçlar Hukuku'nun Genel İlkeleri Açısından Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'nın Borç İlişkileri Bölümünün Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Özer Seliçi'ye Armağan, Ankara 2006 (Borç Kaynakları), s. 229; **Koçhisarlıoğlu**, Cengiz/**Erişgin**, Özlem: Yeni Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'nda “Haksız Fiiller”, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, C. II, İstanbul 2010, s. 1270-1271; **Hatemi**, Hüseyin/**Gökayla**, Emre: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011 (Genel Bölüm), s. 162.

⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss321.pdf> (Erişim tarihi 15.08.2016).

- 5) Davanın reddi ve davacının geçici ödemeleri geri verememesi, sübjektif ifa imkânsızlığı halinde kanun bir çözüm (koruma normu) öngörmemektedir. Bu durumda ancak devletin sorumluluğu ikame edilebilir. Kanun ve hükümle ihdas olunan zararın sorumlusu, bu tasarrufların nihai faili olan devlet olmak gerekir (Yargı veya yasa, sorumsuzun sırtına hiçbir yükü yükleyemez). Aksi durumda yasanın meşruluk (adaletle uygunluk) koşulu ortadan kalkmaktadır. (Any. m. 2)
- 6) Nafaka ve benzeri geçici veya sürekli ödemelerin borçluların alacaklı ile aile yahut akrabalık hukukundan kaynaklanan bir statü-koruma bağı içinde oldukları hatırlanmalıdır. Başka deyimle bu durumlar, tazminatta geçici ödemeye meşruiyet zemini oluşturmaz.
- 7) Mukayeseli sorumluluk hukuku, bize, bu tür atipik düzenlemenin tek örneğini dahi sunmamaktadır⁸.

Adalet Komisyonu raporunda söz konusu eleştirilere cevap olarak ise; “Kabul edilen madde lehine olarak; maddenin bir reform niteliğinde olduğu, aile hukukundaki tedbir nafakası gibi hukukumuzda bazen geçici ödemeye dair hükümlere yer verildiği, madde hükmünde geçici ödemelerin yapılabilmesinin inandırıcı deliller sunulması ve zarar görenin ekonomik durumunun bu ödemeyi gerekli kılmaması gibi koşullara bağlandığı ve bu kapsamda yapılacak ödemelerin de cüz’i miktarlar olacağı ifade edilmiştir”.

II. TANIMI

TBK.’nin 76. maddesindeki düzenlemeden hareketle geçici ödeme kavramı doktrinde değişik şekillerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Örneğin Kılıçoğlu⁹ geçici ödemeyi, “haksız fiil sebebiyle doğan zararın tazmini davasında, davalı tarafından davacıya yargılama devam ederken hükmedilecek tazminata mahsuben yapılan ödeme” şeklinde tanımlarken, Antalya¹⁰,

⁸ Adalet Komisyonu raporunda 76. madde aleyhine dile getirilen görüşlere karşılık olarak bkz. Erişir (Armağan), s. 250-251; Erişir (İhtiyati Tedbir Türleri), s. 359-361; Gürpınar, s. 295-296.

⁹ Kılıçoğlu (Sempozyum), s. 173.

¹⁰ Antalya (Geçici Ödeme), s. 187.

“hak-sız fiil nedeniyle ortaya çıkan zararın önceden giderilmesi amacıyla tazminat davası görülmekte iken, zarar görenin (davacının) talebi üzerine, zarar görenin haklılığı gösteren delillerin bulunması ve ekonomik durumunun da bu ödemeyi gerektirmesi durumunda hâkimin hükmettiği bir ön ödeme” olarak tanımlanmaktadır. Yılmaz¹¹ ise geçici ödemeyi, *“Haksız fiil ya da sözleşmeden doğan bir borca aykırılık halinde, zarar gören kişinin yargılama aşamasında davasında haklılığına ilişkin kanıtların mevcudiyeti halinde, ekonomik durumu gerekli kıldığı takdirde, geçici olarak ödenen bir tazminat miktarı olup, yargılama sonunda davada tamamen veya kısmen haksız çıkması halinde, kendisine yapılan ödemeyi yasal faiziyle birlikte ödeme tarihinden itibaren iade etmekle yükümlü olduğu kısmi bir ifa”* olarak tanımlanmaktadır. Yavuz’a¹² göre ise; *“Geçici ödeme, haksız fiil nedeniyle ortaya çıkan zararın giderilmesi amacıyla açılan tazminat davası esnasında zarar görenin iddiasının haklılığını ortaya koyan inandırıcı deliller sunması ve zarar görenin ekonomik durumunun da gerekli kılması halinde yargılama sonunda hükmedilecek tazminata mahsuben yapılan ödemedir”*.

Bize göre ise geçici ödeme, bir haksız fiil veya sözleşmeye aykırılık sebebiyle uğranılan zararın giderilmesi için, zarar gören davacı tarafından, tazminat yükümlüsü davalıya karşı açılmış olan bir tazminat davası kapsamında, zarar görenin iddiasının haklılığını gösterir inandırıcı delilleri mahkemeye sunması ve ayrıca ekonomik olarak zaruret hali içinde bulunduğunu ispatlaması halinde, talep üzerine, hâkim tarafından, davalının zarar gören davacıya yapmasına hükmettiği ve yargılama sonucunda hükmedilecek tazminattan mahsup edilecek olan, geçici hukuki koruma niteliğinde bir ödeme olarak tanımlanabilir.

III. AMACI

Söz konusu düzenlemenin amacı gerekçesinde¹³ açıkça, *“Bu yeni düzenlemeyle, mesela, hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunmakla birlikte, somut olayda uğradığı zararı giderilmesi için acilen*

¹¹ Yılmaz, s. 112.

¹² Yavuz, Nihat: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, 1. Cilt, Ankara 2013 (Şerh), s. 593.

¹³ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss321.pdf> (Erişim tarihi 15.08.2016).

parasal desteğe ihtiyaç duyan ve tazminat yükümlüsünün, uğradığı zarardan sorumluluğunu hâkime sunduğu inandırıcı kanıtlarla ortaya koyan zarar görenlerin korunması” olarak belirtilmiştir.

Bu düzenlemeyle, uzun süren yargılamalar sebebiyle zararları bir an önce giderilemeyen zarar görenlerin, bundan kaynaklı mağduriyetlerinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Zira öyle bir takım zararlar vardır ki, bu zararlar bir an önce müdahale edilmemesi halinde büyüyerek artmakta, hatta bazen telafisi imkânsız başka zararlara sebep bile olabilmektedirler. Bu sebeple de bu tarz zararlara derhal müdahale edilmesi gerekmekte iken, zarar görenin içinde bulunduğu ekonomik durum buna engel olabilmektedir. Örneğin, ekonomik yetersizlikler sebebiyle tedavi olamayan bir yaralının zararı her geçen gün artacaktır. Çünkü söz konusu yara, tedavi edilmemesi halinde hayati tehlikeye sebep olabileceği gibi, organ veya uzuv kaybına ya da kalıcı başka hasarlara sebebiyet verebilecek nitelikte de olabilir. İşte geçici ödeme sayesinde, bu durumda bulunan zarar görenler ekonomik olarak tedavi imkânına kavuşacakları için tedavilerini olabileceklerdir. Bu da hem tedavi imkânına kavuşan zarar gören davacının, hem de zararın daha da artması önlenmiş olacağından davalının lehine bir durum oluşturmaktadır. İşte kanun koyucu söz konusu amaçlarla bu düzenlemeyi kabul etmiştir.

IV. GEÇİCİ ÖDEMELERİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Geçici ödemelerin hukuki niteliği konusunda doktrinde ve uygulamada çeşitli tartışmalar yaşanmakta olup, bu konuda belli başlı görüşler sırasıyla şöyledir;

A. İhtiyati Tedbir Görüşü

Söz konusu görüş¹⁴, geçici ödemelerin bir nevi ihtiyati tedbir olduğunu savunmakla birlikte, iş bu görüşe değinmeden önce ihtiyati tedbir kavramı ile ihtiyati haciz kavramları üzerinde de kısaca durmanın gerekli olduğu kanaatindeyiz.

¹⁴ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 179. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin 18.11.2013 tarih ve 2013/15667 E., 2013/20904 K. sayılı ilamında; "...Geçici ödeme ihtiyati tedbir niteliğindedir." denilmektedir (UYAP).

İhtiyati tedbir, 6100 S. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun¹⁵ (HMK.) 389. vd. maddelerinde düzenlenmiş olup, söz konusu düzenlemelerde ihtiyati tedbirin açık bir tanımına yer verilmemiştir. Ancak gerek doktrin ve gerekse yargısal içtihatlarda ihtiyati tedbirin birçok tanımı yapılmış olup, kısaca ihtiyati tedbiri, davanın kazanılması halinde davacının, dava konusuna ulaşmasını garanti altına alınmasını sağlayan bir geçici hukuki koruma olarak tanımlayabiliriz¹⁶. Gerek bu tanımdan, gerekse de HMK.'nin 389/I. maddesinden anlaşılabilirdiği üzere ihtiyati tedbir, sadece uyuşmazlık konusu hakkında verilebilir. Uyuşmazlık konusunu oluşturmayan hususlarda ise ihtiyati tedbir kararı verilmesi mümkün değildir¹⁷.

İhtiyati tedbir kararları, amaçları bakımından, teminat amaçlı, eda amaçlı ve düzenleme amaçlı olmak üzere üçe ayrılmaktadırlar¹⁸.

İhtiyati tedbirin yukarıda yapmış olduğumuz tanımlamasından da anlaşılabilirdiği üzere esas amacı, teminat amacıdır. Eğer uyuşmazlık konusunun dava sonucunda elde edilme tehlikesi mevcut ise, bu durumda ihtiyati

¹⁵ 04.02.2011 Tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazete.

¹⁶ **Kuru**, Baki/**Arslan**, Ramazan/**Yılmaz**, Ejder: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2011 (Usul), s. 582. Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu 21.02.2014 tarih ve 2013/1 E., 2014/1 K. sayılı kararında ihtiyati tedbir; "...HMK'da "Geçici Hukuki Korumalar" üst başlığı altında taraflar arasındaki ihtilafın çözümüne katkı sağlayan ve asıl yargılamada verilen hükmün gerçekleştirilmesini temin eden ve hakların korunması bağlamında aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin ayrılmaz bir parçası olarak hak arama hürriyeti kapsamında değerlendirilebilecek bir usul hukuku müessesesi" olarak tanımlanmış olup (UYAP), Yargıtay 14. HD. 30.04.2009 tarih ve 2009/2142 E., 2009/5473 K. sayılı kararında ise ihtiyati tedbir; "...esas hakkındaki hükme kadar, taraflar açısından davanın uzamasından kaynaklanan sakıncaları gidermek ve geçici hukuki koruma sağlamak, böylece davacının davayı kazanması halinde dava konusu olan şeye kavuşmasını daha dava sırasında güvence altına almak amacıyla başvurulmuş bir geçici hukuki himaye tedbiri" olarak tanımlamaktadır (UYAP).

¹⁷ **Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Sungurtekin Özkan**, Meral/**Özkes** Muhammet: İcra ve İflas Hukuku, Ankara 2006 (İcra), s. 343; **Kuru/Arslan/Yılmaz** (Usul), s. 582, 591-592; **Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Özkes** Muhammet: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku, Ankara 2011 (Usul), s. 716, 727-729.

¹⁸ **Pekcanitez/Özkes/Atalay** (Usul), s. 714; **Deynekli**, Adnan: Geçici Hukuki Koruma Tedbirlerinin (İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz) Uygulama ve HMK. Açısından Değerlendirilmesi Semineri, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2015, Sayı: 1, s. 239.

tedbirin teminat amacı devreye girecek ve uyuşmazlık konusu hakkın yargılama sonucunda icrası mümkün hale gelecektir¹⁹. Örneğin, taşınmaz mülkiyetine ilişkin bir tapu iptali ve tescil davasında, davalının, dava konusu taşınmazın mülkiyetini yargılama sırasında üçüncü bir kişiye devretme tehlikesi mevcut ise bu durumda, ihtiyati tedbirin teminat amacı devreye girecek ve taşınmazın mülkiyetinin devrini engellemek için üzerine ihtiyati tedbir konulabilecektir.

Eda amaçlı ihtiyati tedbirler ise, uyuşmazlık konusu olan hakkın geçici olarak ifa edilmesini amaçlayan ihtiyati tedbir türüdür. Aslında ihtiyati tedbir kararı ile davacının uyuşmazlık konusu hakka ulaşmaması gerekmez de, bazı istisnai durumlarda zorunlu olarak uyuşmazlık konusunun geçici de olsa ifa edilmesi gerekebilmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, ifanın kesin olmayıp, geçici olduğudur. İhtiyati tedbir kararı ile kesin olarak ifaya karar verilemez²⁰. Örneğin bir menfi tespit davasında icra takibinin tedbiren yargılama sonuna kadar durdurulması, bir eda amaçlı ihtiyati tedbirdir.

Düzenleme amaçlı ihtiyati tedbirler ise, uyuşmazlık konusu bir hukuki ilişkinin geçici olarak düzenlendiği ihtiyati tedbir türüdür. Burada eda amaçlı ihtiyati tedbirlerin aksine bir eda amaçlanmayıp, uyuşmazlık konusu bir hukuki ilişkinin geçici olarak düzenlenerek hukuk barışının korunması amaçlanmaktadır. Örneğin, bir velayet davasında, müşterek çocuğun velayetinin mahkeme kararı ile geçici olarak anne veya babadan birine bırakılması bir düzenleme amaçlı ihtiyati tedbirdir²¹. Yine, 4721 S. Türk Medeni Kanunu'nun²² (TMK.) 195. maddesi gereğince eşlerin aile konutun tespiti için dava açmaları halinde hâkimin, tedbiren yargılama sonucuna kadar eşler için geçici bir aile konutu belirlemesi bir düzenleme amaçlı ihtiyati tedbirdir.

Doktrinde hukuki niteliği konusunda tartışmalar bulunan ihtiyati haciz ise, bir görüşe göre ihtiyati tedbirin özel bir türüdür²³. Diğer bir görüşe göre

¹⁹ **Pekcanitez/Özekes/Atalay** (Usul), s. 714.

²⁰ **Pekcanitez/Özekes/Atalay** (Usul), s. 714.

²¹ **Pekcanitez/Özekes/Atalay** (Usul), s. 715.

²² 18.12.2001 Tarih ve 24607 sayılı Resmi Gazete.

²³ **Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz**, Ejder: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2005 (İcra), s. 479; **Kuru/Arslan/Yılmaz** (Usul), s. 591.

ise, konusu, şartları, sonuçları ve icrası bakımından ihtiyati tedbirden tamamen farklı, ihtiyati tedbir gibi sadece bir geçici hukuki koruma türüdür. Bu sebeple, ihtiyati haciz bir geçici hukuki koruma ise de, ihtiyati tedbir değildir²⁴.

2004. S. İcra ve İflas Kanunu'nun²⁵ (İİK.) 257. vd. maddelerinde düzenlenmiş olan ihtiyati haciz, ihtiyati tedbirden farklı olarak, alacaklıya kesin haciz isteme yetkisi gelmediği bir zamanda, borçlunun mallarını geçici olarak haczettirerek, alacağını garanti altına almasını sağlayan geçici bir hukuki koruma türüdür. Bu sebeple, ihtiyati tedbir HMK.'nin 389/I. maddesi gereğince sadece uyuşmazlık konusu hakkında verilebilirken, ihtiyati hacze ise sadece para alacağına ilişkin davalarda başvurulabilmektedir²⁶.

İhtiyati tedbir ve ihtiyati hacze ilişkin bu kısa bilgilendirmeden sonra, geçici ödemelerin hukuki niteliğine ilişkin söz konusu görüşe dönecek olursak, söz konusu görüş, geçici ödemeleri HMK.'nin 389. vd. maddelerinde düzenlenmiş olan ihtiyati tedbirin özel bir türü olduğunu kabul etmektedir²⁷. Bu sebeple de, yani ihtiyati tedbirin genel olarak HMK.'nunda düzenlenmiş olması sebebiyle, geçici ödemeler de bir usul hukuku kurumu olup, maddi hukuk kurumu değildir²⁸.

Söz konusu görüş, geçici ödemeleri özel bir ihtiyati tedbir türü olarak kabul ettiği için, durum ve koşulların değişmesi halinde, yani davacının haklılığını gösteren olgu ve delillerin ortadan kaybolması halinde, hâkimin söz konusu geçici ödemeyi kaldırarak, iş bu ödemelerin iadesine karar verebileceğini kabul etmektedir²⁹.

²⁴ **Pekcanitez/Özekes/Atalay** (Usul), s. 712; **Pekcanitez/Özekes/Atalay** (İcra), s. 342-343. Aynı yönde bkz. Yargıtay 21. HD. 05.12.2012 Tarih ve 2012/21662 E., 2012/22148 K. (UYAP).

²⁵ 19.06.1932 Tarih ve 2128 sayılı Resmi Gazete.

²⁶ **Kuru/Arslan/Yılmaz** (İcra), s. 479; **Kuru/Arslan/Yılmaz** (Usul), s. 591-592; **Pekcanitez/Özekes/Atalay** (İcra), s. 343; **Deynekli**, s. 239.

²⁷ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 179; **Erişir** (İhtiyati Tedbir Türleri), s. 361-362; **Antalya** (Geçici Ödeme), s.188; **Erişir** (Seminer), s. 255-256.

²⁸ **Erişir** (İhtiyati Tedbir Türleri), s. 361-362; **Antalya** (Geçici Ödeme), s.188.

²⁹ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 179.

Geçici ödeme ile birlikte aynı anda ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz talebinde bulunması mümkündür. Bu durumda mahkeme işin niteliğine uygun düştüğü ölçüde geçici ödeme kararının yanında ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı da verebilecektir. Hatta mahkemenin geçici ödemenin yanında birden fazla ihtiyati tedbir kararı vermesinde de herhangi bir engel bulunmamaktadır³⁰. Ancak, doktrinde geçici ödeme, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haczin birlikte talep edilmesi halinde öncelikle hangisinin değerlendirilmesi gerektiği konusunda bir takım tartışmalar bulunmaktadır.

Bir görüşe göre, bazen verilen bir ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı, geçici ödeme kararı verilmesini gereksiz kılacak nitelikte olsa da, geçici ödeme, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haczin birlikte talep edilmesi halinde, mahkemenin öncelikli olarak geçici ödemeyi değerlendirmesi, geçici ödeme talebini değerlendirdikten sonra ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerini değerlendirmesi gerekmektedir³¹.

Diğer görüşe göre ise, davacının alacağına, ihtiyati tedbir ya da ihtiyati haciz ile güvence altına alınmış olması halinde, geçici ödemeye karar verilmemesi gerekmektedir. Yani geçici ödeme, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haczin birlikte talep edilmesi halinde menfaatler dengesine en uygun olan geçici hukuki korumaya öncelik verilmelidir³².

Bize göre ise, geçici ödeme ile ihtiyati tedbir veya ihtiyati haczin birlikte talep edilmesi halinde öncelikli olarak geçici ödeme talebinin değerlendirilmesi gerektiği yönündeki görüş yerinde değildir. Zira söz konusu görüş dahi, bazı hallerde ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı verilmesinin

³⁰ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 188. Yargıtay 17. HD. 31.03.2014 Tarih ve 2013/20608 E., 2014/4744 K. sayılı kararında; "...Maluliyet ve kusura ilişkin Adli Tıp raporları ve aktüer bilirkişi raporuna göre davacı ihtiyati haciz isteminde haklı bulunduğundan BK. 76. maddesi gereğince geçici ödeme talebi de mahkemece kabul edildiğinden İİK. 257 vd. maddesinde öngörülen ihtiyati haciz koşullarının gerçekleşmesi nedeniyle ihtiyati haciz talebinin kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile ihtiyati haciz talebinin reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir." diyerek gerekli şartların bulunması halinde geçici ödeme ile birlikte ihtiyati hacze de karar verilebileceğini belirtmektedir (UYAP).

³¹ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 188.

³² **Kılıçoğlu** (Genel Hükümler), s. 432.

geçici ödeme kararı verilmesini gereksiz kılabilceğini kabul etmektedir³³. Gerçekten de, somut olaya göre ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı verilmesi geçici ödeme kararı verilmesini gereksiz kılabilir. Bu durumda artık öncelikli olarak geçici ödeme kararının değerlendirilmesi gerektiğinin kabulü mümkün değildir. Hem unutulmamalıdır ki, geçici ödemelere ilişkin düzenleme istisnai niteliktedir. Bu sebeple de bu hükmü uygularken oldukça dikkatli olunması ve mümkün olduğunca menfaatler dengesine uygun kararlar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca ne TBK.'nda ne HMK.'nda ne de İİK.'nda söz konusu taleplerden birinin diğerinden önce değerlendirilmesi gerektiği yönünde herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır³⁴. Bunların hepsi birer geçici hukuki koruma türüdür. Bu sebeplerle geçici ödeme ile birlikte ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz talep edilmesi halinde iş bu taleplerin birlikte değerlendirilerek menfaatler dengesine en uygun düşene öncelik verilmesi gerekmektedir. Konu hakkında somut bir örnek vermemiz gerekirse, elektrik dağıtım idaresi tarafından, elektrik enerjisi sözleşmeye aykırı olarak kesilen bir ticari işletmenin açtığı menfî tespit ve maddi tazminat davasında, davacı tarafın, dava dilekçesinde ihtiyati tedbir talebinde bulunarak yeniden işletmesine elektrik enerjisi verilmesinin yanında, üretim yapmadığı için işçilerinin maaşları ile vadesi gelmiş borçlarını ödeyemediğini belirterek geçici ödeme talebinde bulunduğunu varsayalım. Bu durumda mahkemece ihtiyati tedbir talebinin kabul edilerek elektrik enerjisinin yeniden işletmeye verilmesi halinde, işletme üretime devam edeceğinden, kazanç elde etmeye devam eden bu işletmenin zaruret halinde bulunduğundan

³³ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 188. Yazar aynen şu ifadeleri kullanmaktadır; “Görüşümüze göre geçici ödemeye karar verilmesi, ilaveten veya ön ödemededen bağımsız olarak HMK.m.389 vd maddelerine göre ihtiyati tedbir talep edilebilmesine ve mahkemenin de karar vermesine engel değildir. Ön ödeme ile birlikte hâkim işin nitelik özelliğine uygun başka bir/bir kaç ihtiyati tedbir kararı da verebilir. Bazı durumlarda, ihtiyati haciz kararı veya bu nitelikli ihtiyati tedbir kararları ön ödemenin şartları dikkate alındığında ön ödeme kararı verilmeyi gereksiz kalabilir. Hem ihtiyati tedbir, hem de ön ödeme talep edilmişse, hakim önce geçici ödeme talebini değerlendirecek, bundan sonra HMK anlamında tedbir taleplerini geçici ödemeye ilişkin kararı kapsamında ayrıca değerlendirecektir.”

³⁴ İhtiyati tedbir ile ihtiyati haczin birlikte talep edilmesi halinde birinin diğerine herhangi bir üstünlüğü veya önceliği olmadığı yönünde görüş için bkz. **Pekcantez/Özekes/Atalay** (İcra), s. 344.

bahsedilemeyecek, bu sebeple de geçici ödeme kararı verilmesi de mümkün olmayacaktır.

Geçici ödemelerin bir nevi ihtiyati tedbir olduğu yönündeki söz konusu görüşü eleştirenler özellikle geçici ödeme ile ihtiyati tedbir arasındaki farklılıkları vurgulamaktadırlar. Gerçekten de geçici ödemeler ile ihtiyati tedbir arasında çok sayıda farklılıklar bulunmaktadır.

Söz konusu iki kavram öncelikli olarak amaçları bakımından birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Gerçekten de ihtiyati tedbirin amacı davacının yarılama sonucunda dava konusuna ulaşmasının garanti altına alınması iken, geçici ödemenin amacı ise madde gerekçesinde de açıkça belirtildiği üzere “*somut olayda uğradığı zararı giderilmesi için acilen parasal desteğe ihtiyaç duyan...zarar görenlerin korunması*”dır³⁵.

TBK.’nun 76. maddesi gereğince geçici ödeme talep edilebilmesi için öncelikle açılmış bir davanın bulunması şarttır. Dava açılmadan geçici ödeme talebinde bulunulması mümkün değildir³⁶. Ancak HMK.’nun 390. maddesi gereğince ihtiyati tedbir dava açılmadan önce de talep edilebilir.

TBK.’nun 76. maddesinde geçici ödeme kararı verilebilmesi için herhangi bir teminat şartı öngörülmemişken³⁷, HMK.’nun 392. maddesi gereğince ihtiyati tedbir kararı verilebilmesi için kural olarak talep edenin bir teminat yatırması gerekmektedir. Ancak ihtiyati tedbir talebi resmi bir belgeye veya başkaca kesin bir delile dayanıyorsa ya da durum ve koşullar

³⁵ **Yılmaz**, s. 121.

³⁶ Ancak Erişir’e göre, geçici ödeme bir eda amaçlı ihtiyati tedbirdir ve klasik ihtiyati tedbir anlayışının geçici ödeme için de geçerli olması gerekmektedir. Bu sebeple, geçici ödeme de aynı ihtiyati tedbir gibi dava açılmadan önce de talep edilebilmelidir. Bu kapsamda zaruret içerisinde bulunan tazminat alacaklısı dava öncesinde de geçici ödeme talebinde bulunabilmeli ve 10 gün içerisinde de tazminat davası açabilmelidir. Geçici ödemenin yalnızca dava devam ederken talep edebileceği yönünde ki tereddütlerin ortadan kaldırılması için madde metninde geçen davacı ve davalı ifadelerinin çıkartılması gerekmektedir (**Erişir** (İhtiyati Tedbir Türleri), s. 362; **Erişir** (Seminer), s. 256).

³⁷ Ancak Gürpınar’a göre, her ne kadar TBK. 76. maddesinde söz konusu hükmün uygulanabilmesi için davacıdan teminat istenebileceği yönünde herhangi bir ifade yer almamış olsa da, bu durum, geçici ödemeye karar verecek olan hâkimin davacıdan teminat istemesine engel değildir. Hâkim istediği takdirde geçici ödeme talep eden davacıdan kendi belirleyeceği türde ve tarzda teminat isteyebilir (**Gürpınar**, s. 292).

gerektiriyorsa mahkemece teminat alınmaksızın da ihtiyati tedbire karar verebilir.

HMK.'nun 393/I. maddesi gereğince ihtiyati tedbir kararının verildiği tarihten itibaren bir hafta içinde uygulanmasının talep edilmesi gerekmektedir. Aksi halde ihtiyati tedbir kararı kendiliğinden kalkacaktır. Geçici ödemelere ilişkin olarak ise böyle bir kural bulunmamaktadır. Bir kez mahkemece geçici ödemeye karar verilmiş ise söz konusu ödeme TBK.'nun 146. maddesi gereğince on yıllık zamanaşımı süresine tabidir. İş bu on yıllık zamanaşımı süresi içerisinde geçici ödemelerin ifası her zaman talep edilebilir.

Yine geçici ödeme kararları bir ara karar mahiyetinde olmaları sebebiyle bunlara karşı tek başına kanun yoluna başvurulması mümkün değildir. Ancak asıl karar ile birlikte geçici ödeme kararlarına karşı kanun yoluna başvurulabilir³⁸. Buna karşılık, HMK.'nun 394/V. maddesi gereğince ihtiyati tedbir kararına karşı kanun yoluna doğrudan başvurulabilir. Asıl kararın beklenmesine gerek bulunmamaktadır.

İhtiyati tedbir kararına aykırı davranılması, yani uyulmaması halinde, HMK.'nun 398. maddesinde uymayan kişi hakkında disiplin cezası öngörülmüştür. Oysa geçici ödemelere ilişkin olarak verilen karara uyulmamasına ilişkin kanunda özel bir düzenleme öngörülmemektedir. Bu sebeple, geçici ödeme kararına uymayan kişi hakkında ancak genel haciz yolu ile icra takibi başlatılabilir³⁹.

³⁸ Ancak Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 18.11.2013 tarih ve 2013/15667 E., 2013/20904 K. sayılı ilamında; "...Geçici ödeme ihtiyati tedbir niteliğindedir. Bu nedenle HMK.'nun 394. madde hükmüne uygun olarak tedbir kararına itiraz üzerine mahkemece ilgililerin davet edilip dinlenmesi, şayet taraflar gelmezse dosya üzerinden karar verilmesi gerekirken usul ve yasa hükümlerine uygun olmayarak yazılı şekilde karar verilmesi doğru bulunmamıştır." şeklinde karar vererek geçici ödeme kararlarının ihtiyati tedbir niteliğinde olduğunu ve bu sebeple de asıl karar beklenmeksizin doğrudan kanun yoluna başvurulabileceğini kabul etmiştir (UYAP).

³⁹ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 16.10.2014 tarih ve 2014/17657 E., 2014/23921 K. sayılı ilamında geçici ödeme ara kararlarının "...ilam niteliğinde bir belge olmayıp, yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri belge niteliğindedir. Mahkemece, takibe dayanak yapılan geçici ödemeye ilişkin mahkeme ara kararının, İİK'nun 68/1. maddesindeki belgelerden olması nedeniyle itirazın kaldırılması isteminin kabulü

Maddi ve manevi tazminat taleplerinin her ikisi için de ihtiyati tedbir kararı verilmesi mümkünken, geçici ödeme kararları bakımından durum biraz farklıdır. Her ne kadar TBK.'nun 76. maddesinde manevi tazminat taleplerine yönelik olarak geçici ödeme kararı verilip verilemeyeceğine ilişkin her hangi bir açık düzenleme yer almasa da, ileride ayrıntılı olarak değineceğimiz üzere manevi tazminat taleplerine yönelik olarak geçici ödeme kararı verilmesi mümkün değildir⁴⁰.

Söz konusu iki kurum, talep edenin yargılama sonucunda haksız çıkması halinde karşılaşılabilecek yaptırımlar bakımından da birbirlerinden ayrılmaktadır. Gerçekten de TBK.'nun 76/II. maddesi gereğince davanın reddi halinde yapılan geçici ödemeler yasal faizi ile birlikte davalıya iade edilmesi gerekmektedir. Hâkim iade kararını kendiliğinden verecek, bu konuda davalının talepte bulunmasını beklemeyecektir. İhtiyati tedbir kararlarının haksız olduğunun anlaşılması halinde ise, HMK.'nun 399. maddesinin uygulanması gerekmektedir. Söz konusu hükme göre, lehine ihtiyati tedbir kararı verilen tarafın, ihtiyati tedbir talebinde bulunduğu anda haksız olduğu anlaşılır, HMK.'nun 397. maddesi gereğince tedbir kararı kendiliğinden kalkar veya itiraz üzerine ihtiyati tedbir kararı kaldırılırsa, ihtiyati tedbir talebinde bulunan, haksız ihtiyati tedbir talebi nedeniyle uğranılan zararı tazminle yükümlü olacaktır. İş bu tazminat davası HMK.'nun 399/III. maddesi gereğince, hüküm kesinleşmesinden veya ihtiyati tedbir kararının kendiliğinden kalkmasından itibaren bir yıl içinde, aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince esas hakkındaki davanın karara bağlandığı mahkemede açılması gerekmektedir⁴¹.

Geçici ödemenin bir nevi ihtiyati tedbir olduğunu savunan söz konusu görüşle ilgili olarak yapmış olduğumuz açıklamalardan sonra kanaatimizi belirtmemiz gerekirse, geçici ödemelerin bir nevi ihtiyati tedbir olduğu

gerekir" olduğuna hükmetmiştir (Kazancı İçtihat Bankası). Yine aynı daire 04.07.2013 tarih ve 2013/16428 E., 2013/25387 K. sayılı ilamında; Mahkemelerin geçici ödeme ara kararlarının, 2004 S. İİK.'nun 68/I. maddesi anlamında bir belge olduğuna hükmetmiştir (UYAP). Aynı yönde bkz. **Yavuz** (Şerh), s. 600; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1132. Ancak aksi görüşte olan Yılmaz'a göre, mahkemenin geçici ödeme yönündeki ara kararı bir ilama dayandığı için, geçici ödeme, ilamlı icra yoluyla tahsil edilebilir (**Yılmaz**, s. 127).

⁴⁰ **Topuz**, s. 276.

⁴¹ **Topuz**, s. 276-277.

yönündeki görüş yerinde değildir. Zira HMK.'nun 389. maddesi gereğince, ihtiyati tedbir kararı sadece dava konusu uyuşmazlıklar hakkında verilebilecek bir geçici hukuki korumadır. Dava konusunun para alacağı olması halinde ise ihtiyati tedbir kararı verilmesi mümkün değildir. Hatta doktrinde belirtildiği üzere, diğer geçici hukuki korumaların kapsamına giren konularda ihtiyati tedbir kararı verilmesi mümkün olmayıp, bunun yapılması da açık bir hukuk ihlalidir. Bu şekilde talepte bulunan taraf yanlış bir talepte bulunmakta, bu şekilde karar veren hâkim de açık kanun hükümleri ihlal etmektedir. Bu sebeple hâkimin sorumluluğu yoluna dahi başvurulabilir⁴². TBK.'nun 76. maddesine baktığımızda ise geçici ödemeye sadece tazminat davalarında başvurulabileceği anlaşılmaktadır. Zira TBK. 76/II. maddesinde davalının yaptığı geçici ödemelerin hükmedilen tazminata mahsup edileceği belirtilmektedir. Bu durumda dava konusu bir para alacağı (tazminat) olduğundan bu konu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilmesi mümkün değildir. Bu sebeple de geçici ödemelerin bir nevi ihtiyati tedbir olduğu söylemek kanaatimizce mümkün değildir.

Geçici ödemeleri bir nevi ihtiyati tedbir olduğunu savunan söz konusu görüş ile esasen aynı doğrultuda olmakla birlikte, sadece ihtiyati tedbir türünü somut olarak vurgulayan diğer görüşe göre ise, düzenlemenin gerekçesinde yer alan “...*fıkra*da yapılan düzenlemeyle, geçici ödeme kararıyla kesin hüküm sonucunun, eda amaçlı bir ihtiyati tedbir aracılığıyla elde edilmesi amaçlanmamaktadır” ifadesi yerinde değildir⁴³. Çünkü eda amaçlı ihtiyati tedbirler kesin hüküm niteliğinde olmadıkları gibi, geçici ödemelerin hukuki niteliğinin eda amaçlı bir ihtiyati tedbir olmaması halinde, bir miktar

⁴² Pekcanitez/Özekes/Atalay (Usul), s. 716.

⁴³ Erişir (Armağan), s. 250; Erişir (İhtiyati Tedbir Türleri), s. 361-362; Erişir, Evrim: Geçici Hukuki Koruma Tedbirlerinin (İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz) Uygulama ve HMK. Açısından Değerlendirilmesi Semineri, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2015, Sayı: 1 (Seminer), s. 255-256. Topuz göre ise, TBK.'nun 76. maddesinin gerekçesinde geçen, “geçici ödeme kararıyla kesin hüküm sonucunun, eda amaçlı bir ihtiyati tedbir aracılığıyla elde edilmesi amaçlanmamaktadır.” ifadesi ilk başta çeşitli tereddütlere yol açacak nitelikte olsa da, eda amaçlı ihtiyati tedbirin esas davanın neticesini öne çekme etkisi bulunduğu dikkate alındığında, söz konusu ifadenin yerinde olduğu söylenebilir (Topuz, s. 262-263).

paranın davacıya geçirilmesi de mümkün değildir. Bu sebeplerle de geçici ödemeler, eda amaçlı ihtiyati tedbir niteliğindedir⁴⁴.

Yukarıda, geçici ödemelerin bir nevi ihtiyati tedbir olduğunu savunan görüşe yönelik olarak yapmış olduğumuz eleştirileri burada da tekrarlamakla birlikte, bunlara ek olarak, bilindiği üzere kanunlar soyut hükümler içerdiklerinden bazen bir kanun maddesi ile ilgili (geçici ödemelerin hukuki niteliğine ilişkin aynı burada olduğu gibi) bir takım uyuşmazlıklar çıkabilmektedir. Bu durumda, söz konusu kanun maddesinin yorumlanması gerekmektedir olup, bu konuda çeşitli görüş ve metotlar bulunmaktadır⁴⁵. Bir kanun maddesini yorumlanırken öncelikle olarak sözüne, yani metnin kendisine bakılmalıdır. Buna lafzi yorum yöntemi denilmektedir. İş bu yorum yönteminde, kanun metninde kullanılan kelimeler ve noktalama işaretleri dikkate alınarak kanunun anlamı saptanmaya çalışılmaktadır. Ancak, kanun koyucunun kullandığı kelimelere aşırı derecede önem veren ve kanun koyucunun kullandığı kelimelerin hepsini titiz bir şekilde inceledikten sonra kullandığını varsayan bu görüşle tek başına yetinilmesi mümkün değildir. Bu sebeple, iş bu lafzi yorum metodu yanında kanun koyucunun yorumlanan kanun maddesini koyarken neyi amaçladığını da dikkate alan tarihsel yorum metodunu da dikkate almak gerekmektedir. Tarihsel yorum metodunda, yasa koyucunun söz konusu kanun hükmünü koyma amacı önemli olduğundan, kanunun gerekçesi ve parlamento görüşme tutanakları gibi bilgi ve belgelere büyük önem verilmektedir. Ayrıca tarihsel yorum metodunun yeni çıkan kanun hükümlerinin yorumlanmasında daha sağlıklı sonuçlar verdiği de bir

⁴⁴ **Erişir** (Armağan), s. 250; **Erişir** (İhtiyati Tedbir Türleri), s. 361-362; **Erişir** (Seminer), s. 255-256. Topuz, söz konusu görüşe yönelik olarak, "TBK. m. 76.'da sadece davacı ifadesinin yer alması veya geçici ödemeler kavramının kullanılması, kanun koyucunun en başta bu geçici korumadan ihtiyati tedbiri kastetmediği anlaşılmaktadır. Yoksa kanun burada ihtiyati tedbirin bir türünü düzenlemek isteseydi Erişir'in belirttiği ifadelere yer verirdi. Demek ki kanun koyucu bu maddedeki geçici hukuki koruma ile ihtiyati tedbirden başka bir kurumu düzenlemiştir." şeklinde eleştiride bulunmuştur (**Topuz**, s. 263-264).

⁴⁵ Kanunların yorumlanması ile ilgili görüş ve metotlar ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Umar**, Bilge: Hukuk Başlangıcı, İzmir 1997, s. 131-139; **Adal**, Erhan: Hukukun Temel İlkeleri El Kitabı, İstanbul 2005, s. 178-180; **Güriz**, Adnan: Hukuk Başlangıcı, Ankara 2009, s. 64-71.

gerçektir. Zira çok uzun bir süre önce çıkan bir kanun, uygulama içinde objektif bir amaç kazanmış olduğundan, artık kanunun uygulama içinde kazandığı anlama dikkat edilmesi gerekmektedir⁴⁶. Sonuç olarak, TBK.'nun 76. madde metnine baktığımızda, yani lafzi yorum metodu uyguladığımızda, geçici ödemelerin hukuki niteliğine ilişkin kanun metninde herhangi bir düzenlemenin yer almadığını görmekteyiz. Bu sebeple, diğer yorum metodlarına, özellikle tarihsel yorum metoduna başvurmamız gerekmektedir. Bu kapsamda, söz konusu kanunun gerekçesini incelediğimizde açıkça "...*Madde'nin birinci fıkrasında, zarar görenin iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunması ve ekonomik durumunun da gerektirmesi koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, hâkime, istem üzerine tazminat yükümlüsünün zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verme yetkisi tanınmıştır. Ancak, fıkra'da yapılan düzenlemeyle, geçici ödeme kararıyla kesin hüküm sonucunun, eda amaçlı bir ihtiyati tedbir aracılığıyla elde edilmesi amaçlanmamaktadır.*" denilmektedir⁴⁷. İş bu kanun metninin çok kısa bir süre önce yasa koyucu tarafından kabul edildiği de dikkate alındığında, ilgili kanun hükmünün uygulama içinde objektif bir amaç kazandığından da bahsedilmesi mümkün değildir. Bu sebeple, madde gerekçesinde açıkça geçici ödemelerin bir eda amaçlı ihtiyati tedbir olmadığı belirtildiğinden, artık geçici ödemelerin bir nevi ihtiyati tedbir veya eda amaçlı ihtiyati tedbir olduğunun kabulü bizce olanaklı değildir.

B. Ön (Geçici) Tazminat Görüşü

Söz konusu görüşün temelinde, TBK.'nun 76/II. maddesi bulunmaktadır. İş bu fıkra'da davanın kabulü halinde davalı tarafça yapılan geçici ödemelerin dava sonucunda karara bağlanan tazminata mahsup edileceği, davanın reddi halinde ise, davalı tarafın yapmış olduğu geçici ödemelerin yasal faizi ile birlikte davalıya geri verileceği düzenlenmektedir. Bu sebeple, geçici ödemeler bir nevi ön tazminat, avans olduğu iddia edilmektedir⁴⁸.

⁴⁶ Umar, s. 131-132; Adal, s. 178; Güriz, s. 65-67; Mollamahmutoğlu, Hamdi/Astarlı, Muhittin/Baysal, Ulaş: İş Hukuku, Ankara 2014, s. 130-132.

⁴⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss321.pdf> (Erişim tarihi 15.08.2016).

⁴⁸ Antalya (Geçici Ödeme), s. 190; Başak Makaracı, Aslı/Tek, Gülen Sinem: Türk Borçlar Kanunu'nda Getirilen Geçici Ödeme Hakkında Düşünceler, Dokuz Eylül

Ancak doktrinde söz konusu görüşün karşıtları, İsviçre ve Türk Hukuku'nda zararın belirlenmesi ile tazminatın tespiti aşamalarının birbirlerinden farklı olduğunu, bu sebeple tazminata karar verilebilmesi için öncelikli olarak zararın belirlenmesi gerektiğini, ancak zararın belirlendikten sonra tazminata karar verilebileceğini, tazminatın ortaya çıkan zarara eşit olmasının gerekmediğini, zararın sadece tazminatın üst sınırını oluşturduğunu, bu sebeple zarar tam olarak belirlenmeden tazminata karar verilemeyeceği halde, geçici ödemeye karar verilebilmesi için zararın tam olarak belirlenmesine gerek bulunmadığını belirtmektedirler. Yine tazminata karar verilebilmesi için davalının zarara sebep olan fiilden sorumlu olup olmadığının tespiti gerekmekte iken, geçici ödemeye karar verilebilmesi için böyle bir tespite de gerek yoktur. Ayrıca, TBK.'nun 76. maddesinde düzenlenen geçici ödemeler geniş anlamda bir geçici hukuki koruma tedbiridir. Oysa tazminatın dört amacı bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla, zararın karşılanması, hakkın devam ettirilmesi, cezalandırma ve önleme amaçlarıdır. Görüldüğü üzere tazminatın geçici koruma amacı bulunmamaktadır. Bu sebeplerle, daha yargılama bitmeden, zararın miktarı ile davalının zararın sorumlusu olup olmadığı tespit edilmeksizin davalının tazminat borçlusu olduğunun ilanı ile geçici olarak tazminata mahkûm edilmesinin, usul hukuku ve sorumluluk hukuku kuralları ile bağdaşmadığı belirtilerek söz konusu görüş eleştirilmektedir⁴⁹.

C. Ön Ödeme Görüşü

Türk hukuk doktrininde Yavuz'un savunuculuğunu yaptığı iş bu görüşe göre, geçici ödeme, haksız fiil sebebiyle meydana gelen zararın karşılanması için açılan tazminat davalarında hükmedilen ve yargılama sonucunda hükmedilecek zarara mahsuben yapılan bir ön ödemedir⁵⁰.

Ön ödeme geçici bir karardır. Bu geçici ödemenin miktarı hükümde belirtilen miktardan daha fazla ise, bu fazlalığın davalıya iade edilmesi

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, Özel S., 2013, s. 1121; Yılmaz geçici ödemeyi, tazminatın kısmi ödenmesi olarak değerlendirilebileceğini kabul etmektedir (Yılmaz, s. 112).

⁴⁹ Topuz, s. 265-266.

⁵⁰ Yavuz (Şerh), s. 593-594.

gerekir. Mahkemenin ön ödemeye karar verebilmesi için zarar görenin ekonomik durumunun da bunu gerekli kılmaması gerekmektedir⁵¹.

D. Nafakanın Hukuki Niteliği İle Paralellik Kuran Görüşü

İsviçre Tasarısı'nın 56h hükmü düzenlendiğinde, bu düzenlemenin getiriliş amacı açıklanmak için benzer yöndeki düzenlemeleri barındıran özel kanunlar ve hükümler gösterilmiştir. Bunların başında da TMK.'nun 332. ve 333. maddelerinin İsviçre Medeni Kanunu'ndaki karşılığı olan 281. ve 282. maddeleri yer almaktadır. İş bu düzenlemelerde, çocuk ile baba arasındaki soybağı ilişkisinin kurulması şartına bağlı olarak hükmedilen geçici bazı ödemeler yer almaktadır⁵².

Söz konusu görüşün karşıtları, nafaka ile geçici ödemeler arasında birtakım farklılıklar bulunduğunu belirtmektedirler. Gerçekten de nafaka kararı verilebilmesi için çocuk ile baba arasındaki soy bağı'nın tespit edilmiş olması ya da kuvvetli görülmesi gerekmekte iken, geçici ödeme kararı verilebilmesi için yaklaşık ispat yeterli olmaktadır. Yine, geçici ödeme kararı verilebilmesi için talepte bulunulması şart iken, TMK.'nun 332-333. maddeleri kapsamında nafaka kararı verilebilmesi için talepte bulunulmasına gerek yoktur. Hâkim kendiliğinden de nafaka kararı verebilmektedir⁵³. Bu sebeplerle, TMK.'nun 332. ve 333. maddelerinin İsviçre Medeni Kanunu'ndaki karşılığı olan 281. ve 282. maddelerinin haksız fiil tazminat davaları için genişletilemeyeceğinden, geçici ödemelere, nafaka hükümlerinin dayanak gösterilemeyeceği belirtilmektedir⁵⁴.

E. Diğer Geçici Hukuki Korumalar Görüşü

İş bu görüşe göre, geçici ödeme kararı, TBK.'nun 76. maddesinin başlığından da anlaşılabilirliği üzere, nihai karar verilinceye kadar geçerli olan geçici bir karar olup, nihai karar değildir. İş bu karar ile uzun süren

⁵¹ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 190; **Yavuz** (Şerh), s. 593-594.

⁵² **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 181-182; **Topuz**, s. 267-268; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 190-191.

⁵³ **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1120-1121; **Yılmaz**, s. 119-121.

⁵⁴ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 181-182.

yargılamalar sebebiyle zararları bir an önce giderilemeyen zarar görenlerin bundan kaynaklı mağduriyetlerinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Bu sebeple de geçici ödemeler, HMK.'nun 406. maddesinde belirtilen geçici hukuki koruma tedbirlerinden birisidir. İş bu görüşün temel dayanağı HMK.'nun 406/II. maddesindeki “İhtiyati haciz, muhafaza tedbirleri ve geçici düzenleme niteliğindeki kararlar gibi geçici hukuki korumalara ilişkin diğer kanunlarda yer alan özel hükümler saklıdır” hükmüdür. İhtiyati tedbir ile geçici ödemeler arasında yukarıda belirtilen farklılıklar dikkate alındığında, geçici ödemelerin bir ihtiyati tedbir türü olmadığı, ancak bir geçici hukuki koruma türü olduğu belirtilmektedir. Söz konusu görüşün savunucuları, yukarıda belirtilen ön ödeme görüşü ile geçici hukuki koruma görüşünün birlikte değerlendirilerek sonuca varılmasının daha doğru olacağını, bu kapsamda TBK.'nun 76. maddesi ile getirilen geçici ödemelerin geçici hukuki koruma niteliğinde bir ön ödeme olduğunu kabul etmektedirler⁵⁵.

F. Adli Yardım Görüşü

Her ne kadar doktrinde doğrudan bu yönde bir görüş ileri sürülmemiş olsa da, bir takım yazarlarca, geçici ödemelerin adli yardıma benzetilip benzetilemeyeceğinin de tartışılması gerektiği belirtilmektedir⁵⁶.

HMK.'nun 334. vd. maddelerinde düzenlenmiş olan adli yardım, kendisi ve ailesinin geçimini zora sokmaksızın kısmen ya da tamamen yargılama masraflarını karşılayamayacak kişilerin, haklı oldukları yönünde bir kanaat uyandırmaları halinde, yargılama giderlerinden muaf tutulmaları olarak tanımlanabilir. Gerçekten de, hem adli yardımdan hem de geçici ödemelerden yararlanabilmek için ekonomik olarak zor durumda bulunma ve haklı olduğunu yaklaşık olarak ispat etmek gerekmektedir. Bu sebeple, her iki kavramın ortak koşulları bulunmaktadır. Ancak adli yardımda yargılama masraflarından muaf tutularak, yani yargılama masraflarını ödemeksizin yargıya müracaat edebilmek için adli yardım talebinde bulunulmaktadır. Yine adli yardıma HMK.'nun 334. maddesi gereğince icra takibi ve geçici hukuki koruma taleplerinde de başvurulabilirken, geçici ödemelere

⁵⁵ Topuz, s. 269-277; Makaracı-Başak/Tek, s. 1122.

⁵⁶ Makaracı-Başak/Tek, s. 1116.

sadece haksız fiil sebebiyle açılan tazminat davaları ile sözleşmeye aykırılık hallerinde başvurulabilmektedir⁵⁷.

Yukarıda belirtildiği üzere, doktrinde doğrudan bu yönde bir görüş ileri sürülmemiş, sadece bu yönde bir görüşün ileri sürülüp sürülemediği hususu sorgulanmıştır⁵⁸.

G. Geçici Ödemelerin Hukuki Niteliğine İlişkin Görüşümüz

Yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalardan anlaşılacağı üzere, geçici ödemelerin hukuki niteliği konusunda doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Söz konusu görüşlerden, geçici ödemelerin HMK.'nun 406/II. maddesinde belirtilen diğer kanunlarda düzenlenmiş olan geçici hukuki korumalardan birisi olduğuna dair görüşün⁵⁹ daha isabetli olduğu kanaatindeyiz. Zira medeni usul yargısında bir takım usul prosedürleri bulunmakta olup, bu usul prosedürleri tamamlanmadan mahkemece uyumsuzluk konusu hakkında karar verilebilmesi mümkün değildir. Ancak, bazı hallerde haksız bir şekilde meşru bir hakkı ihlal edilen veya ihlal edilme tehlikesi bulunan bir kişinin, iş bu usul prosedürlerini beklemesi halinde meşru hakları ortadan kaybolacak veya uğradığı zarar daha da artabilecektir. İşte bu sebeple, davanın sonucu beklenmeksizin yapılan yargılama sırasında bir takım geçici hukuki tedbirlerin alınması gerekebilir, hatta bu mecburi dahi olabilir. Bu düşünceyle, HMK.'nun 10. kısmında geçici hukuki korumalara yer verilmiş olup, iş bu kısmın birinci bölümü ihtiyati tedbire, ikinci bölümü ise delil tespitine ile diğer geçici hukuki korumalara ayrılmıştır. Kanunlarımızda, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve delil tespiti gibi geçici hukuki korumaların yanında, geçici tedbirler, ihtiyati önlemler, muhafaza önlemleri, koruma tedbirleri vd. adlarda, değişik şartları bulunan ve değişik hukuksal sonuçlar doğuran çok çeşitli geçici hukuki korumalar yer almaktadır. Ancak, uygulamada en çok kullanılan geçici hukuki koruma türü ihtiyati tedbir olduğu için, diğer geçici hukuki korumalar, ihtiyati tedbir ile karşılaştırılmakta ve hatta iş bu diğer geçici hukuki korumalar hakkında ihtiyati tedbirle ilgili kuralların uygulanıp

⁵⁷ **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1116.

⁵⁸ **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1116.

⁵⁹ Bkz. başlık IV-E.

uygulanamayacağı dahi tartışılmaktadır⁶⁰. Aslında bunların hepsi birer geçici hukuki koruma türüdür ve bu sebeple de, kanun koyucu HMK.'nun 406/II. maddesinde yer alan “İhtiyati haciz, muhafaza tedbirleri ve geçici düzenleme niteliğindeki kararlar gibi geçici hukuki korumalara ilişkin diğer kanunlarda yer alan özel hükümler saklıdır.” hükmüne yer vermiştir⁶¹.

Genel olarak geçici hukuki koruma tedbirlerinin;

- Yargı organlarınca karar verilen,
- Her iki tarafça da talep edilebilen,
- Geçici nitelikte olan,
- Basit ve çabuk şekilde incelenen,
- Bağlayıcı ve zorlayıcı nitelikte olan,
- Kural olarak yaklaşık ispatın yeterli olduğu,
- Karşı taraf dinlenilmeden de karar verilebilen mahkeme kararları olduğunu söyleyebiliriz⁶².

TBK.'nun 76. maddesinde düzenlenen geçici ödeme kararlarını inceleyecek olduğumuzda, geçici hukuki koruma tedbirlerine ilişkin iş bu genel özelliklerin geçici ödeme kararlarında da mevcut olduğunu görmekteyiz. Gerçekten de, geçici ödeme kararları bir yargı organı, yani mahkeme tarafından verilen, ileride ayrıntılı olarak açıklayacağımız üzere kanaatimizce her iki tarafça talep edilebilen, basit ve çabuk şekilde incelenerek geçici nitelikli olan, davanın taraflarını bağlayıcı, kesin ispatın gerekli olmadığı mahkeme kararlarıdır.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere bizce, geçici ödemeler ne HMK.'nda düzenlenmiş olan ihtiyati tedbir niteliğindedir ne de İİK.'nda düzenlenmiş olan ihtiyati haciz niteliğindedir. Tam tersine, aynı ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz gibi ayrı bir geçici hukuki koruma türüdür. Çünkü HMK.'nun 389. maddesi gereğince ihtiyati tedbir, sadece dava konusu uyuşmazlıklar hak-

⁶⁰ Konuyla alakalı tartışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Kuru/Arslan/Yılmaz** (Usul), s. 581

⁶¹ **Kuru/Arslan/Yılmaz** (Usul), s. 580-581; **Pekcanitez/Özekes/Atalay** (Usul), s. 711-713.

⁶² **Pekcanitez/Özekes/Atalay** (Usul), s. 713.

kında verilebilen bir geçici hukuki koruma türüdür. Dava konusunun para alacağı olması halinde ise kural olarak ihtiyati tedbir kararı verilmesi mümkün değildir. Hatta doktrinde belirtildiği üzere, diğer geçici hukuki korumaların kapsamına giren konularda ihtiyati tedbir kararı verilmesi mümkün olmayıp, bunun yapılması da açık bir hukuk ihlalidir. Bu sebeple, böyle bir karar veren hâkim hakkında açık kanun hükümlerini ihlal ettiği gerekçesiyle sorumluluğu yoluna dahi gidilebilir⁶³. Haksız fiil sebebiyle açılan maddi tazminat davalarında, dava konusu bir para alacağı olduğundan burada ihtiyati tedbir kararı verilmesi mümkün olmayıp, ancak ve ancak ihtiyati haciz kararı verilebilir. Bu sebeple de, geçici ödemeleri bir nevi ihtiyati tedbir olduğu söylemek pek mümkün değildir. Ayrıca, geçici ödemelerin bir nevi eda amaçlı ihtiyati tedbir olduğu iddia edilse de, yukarıda⁶⁴ ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere, söz konusu kanun hükmünü yorumlamak için tarihsel yorum metoduna başvurduğumuzda bunun kabul edilmesinin olanaklı olmadığını anlamaktayız. Zira TBK.'nin 76. maddesinin gerekçesinde açıkça “...Maddenin birinci fıkrasında, zarar görenin iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunması ve ekonomik durumunun da gerektirmesi koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, hâkime, istem üzerine tazminat yükümlüsünün zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verme yetkisi tanınmıştır. Ancak, fıkra yapılan düzenlemeyle, geçici ödeme kararıyla kesin hüküm sonucunun, eda amaçlı bir ihtiyati tedbir aracılığıyla elde edilmesi amaçlanmamaktadır.” denilmektedir. Madde gerekçesinde açıkça, geçici ödemelerin bir eda amaçlı ihtiyati tedbir olmadığı belirtilmiştir. Bu sebeple de söz konusu görüş bizce yerinde değildir. Bizce, HMK.'nin 406/II. maddesi gereğince, geçici ödemelerin, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş bir geçici hukuki koruma türü olduğunun kabulü gerekmektedir.

Geçici ödemelerin Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olan diğer geçici hukuki korumalardan biri olması sebebiyle, geçici ödeme kararları bir ara karar mahiyetindedir. Bu sebeple de mahkeme iş bu ara kararından yargılama sonuçlanmadan önce her zaman dönebilir. Çünkü mahkemenin vermiş olduğu ara kararlar ile kural olarak taraflardan birisi lehine herhangi bir usuli kazanılmış hak oluşmaz. Yine geçici ödeme ara kararı yargılamayı

⁶³ Pekcanitez/Özekes/Atalay (Usul), s. 716.

⁶⁴ Bkz. başlık IV-A.

sona erdirmediği için bu karara karşı doğrudan kanun yoluna gidilmesi de mümkün değildir⁶⁵. Ancak asıl karar ile birlikte kanun yoluna gidilebilir. Kanunlarda mahkeme ara kararlarına karşı başvurulabilecek genel bir yol düzenlenmemiştir. Bazı mahkeme ara kararlarına karşı kanunlarda itiraz hakkı tanınmış olsa da, geçici ödemelere ilişkin TBK.'nun 76. maddesinde böyle bir itiraz hakkı düzenlenmediğinden geçici ödeme kararlarına karşı itiraz hakkı da bulunmamaktadır. Ancak, geçici ödeme ara kararına karşı mahkemeden söz konusu ara karardan dönülmesi her zaman istenebilir. Mahkeme de gerekçesini belirterek önceden vermiş olduğu ara karardan her zaman dönebilir⁶⁶.

⁶⁵ Aynı yönde bkz. **Yavuz**, Nihat: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara 2011 (2011), s. 189; **Yavuz** (Şerh), s. 600; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1132. Ancak yukarıda da belirttiğimiz üzere Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 18.11.2013 tarih ve 2013/15667 E., 2013/20904 K. sayılı ilamında; "...Geçici ödeme ihtiyati tedbir niteliğindedir. Bu nedenle HMK.'nun 394. madde hükmüne uygun olarak tedbir kararına itiraz üzerine mahkemece ilgililerin davet edilip dinlenmesi, şayet taraflar gelmezse dosya üzerinden karar verilmesi gerekirken usul ve yasa hükümlerine uygun olmayarak yazılı şekilde karar verilmesi doğru bulunmamıştır." şeklinde karar vererek geçici ödeme kararlarının ihtiyati tedbir niteliğinde olduğunu ve bu sebeple de asıl karar beklenmeksizin doğrudan kanun yoluna başvurulabileceğini kabul etmiştir (UYAP).

⁶⁶ Aynı yönde bkz. **Yılmaz**, s. 127. Ayrıca mahkeme ara kararları ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Kuru/Arslan/Yılmaz** (Usul), s. 467-468; **Pekcanitez/Özkes/Atalay** (Usul), s. 186. Mahkeme ara kararlarına karşı yapılabilecek başvuru yollarına ilişkin olarak Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu 21.02.2014 tarih ve 2013/1 E., 2014/1 K. sayılı kararında; "...Genel olarak taraflardan biri yararına usuli kazanılmış hak doğurmamış olan ara karardan hakim kendiliğinden dönebileceği gibi, taraflardan her biri de bu nitelikteki ara karardan dönülmesini hakimden isteyebilir. Hukukumuzda ara kararlara karşı müracaat imkânları; 1) İtiraz 2) Nihai kararlar birlikte temyizdir (5236 S.K. ile yeniden düzenlenmeden önceki HUMK m.427; karş. 6100 sayılı HMK m.341 ve m.361). Kanun yolu kavramı, bir kazai kararın daha üst bir mahkemede kontrol ettirilebilmesi imkânı olarak tanımlandığında temyiz bir kanun yolu olduğu halde itiraz, ara kararı vermiş olan aynı mahkemeye (hâkime) yapılacağından bu tanım açısından kanun yolu olarak vasıflandırılmaz. 1086 sayılı mülga HUMK, bazı ara kararlarına karşı aynı mahkemeye itiraz etmek imkânını açıkça tanıdı. Mesela bir ara kararı olan gıyaben verilmiş ihtiyati tedbir kararına itiraz edilebilir. Tahkikat hâkiminin, ikame edilmek istenilen delillerden hangilerinin kabule şayan olduğu, hangilerinin olmadığını tespit eden kararı (HMK m.189/4; HUMK m.218), aleyhine esas davanın

V. ŞARTLARI

A. Talep

TBK.'nun 76. maddesi gereğince, hâkimin geçici ödeme kararı verebilmesi için bunun mutlaka talep edilmesi gerekmektedir. Hâkim, talep olmaksızın kendiliğinden geçici ödeme kararı veremez⁶⁷.

Peki, davacının dava dilekçesinde geçici ödeme talebinde bulunmuş olmasına rağmen, istediği geçici ödeme miktarı ile ödeme şeklini belirtmeksizinde sadece, mahkemece uygun görülecek bir miktar geçici ödemenin davalıdan tahsiline karar verilmesine yönelik talebi, geçici ödemeye karar verilebilmesi için yeterli midir?

Konuyla ilgili ilk görüşe göre, geçici ödeme miktarını hâkim tayin edecek olması sebebiyle, geçici ödeme talebinde, miktar belirtilmesine gerek bulunmamaktadır⁶⁸.

Diğer görüşe göre ise, hâkim, davacı tarafın geçici ödeme talebiyle bağlıdır. Bu sebeple de hâkim, iş bu talep sınırları içerisinde geçici ödeme miktarına ve şekline karar verecektir⁶⁹.

muhakemesi sırasında itiraz edilebilir. Delillerin tespitine ilişkin karara karşı da itiraz edilebilir ve bu itirazı delilleri tespit eden hâkim halleder (HMK m.402/3; HUMK m.373). Usul kanunumuz sadece nihai kararların temyiz edilebileceklerini kabul ettiğinden (5236 S.K. ile yeniden düzenlemeden önceki HUMK m.427/1; 6100 sayılı HMK m.341/1 ve m.361/1) ara kararları tek başlarına temyiz edilemez. Yargılamayı sona erdirip mahkemenin dosyadan el çekmesini gerektirmediği (nihai karar olmadığı) için tek başlarına temyiz edilemeyen ara kararları ancak, bir nihai karar olan hüküm ile birlikte temyiz edilebilir. Ancak yukarıda belirtildiği gibi aslında bir ara karar mahiyetinde olan icra mahkemeleri tarafından verilen ihtiyati haciz kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine verilen kararlar hakkında İİK.'nin 265. maddesinde yapılan değişikliklerle temyiz hakkı sınırlı ve istisnai olarak getirilmiştir. Diğer bir ifadeyle bu istisna dışında HUMK.'nda ara kararlarına karşı temyiz yoluna gidilebilmesi yolunda bir hüküm bulunmamaktadır." Denilmektedir (UYAP).

⁶⁷ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 178; **Topuz**, s. 286; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 191; **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012, s. 780; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1124; **Oğuzman/Öz**, s. 132; **Yılmaz**, s. 118.

⁶⁸ **Oğuzman/Öz**, s. 132; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1130.

⁶⁹ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 194.

Kanaatimizce, HMK.'nin 26. maddesinde yer alan taleple bağlılık kuralı, bu soruya olumlu cevap vermemize engel olmaktadır. Zira, HMK.'nin 26. maddesinde, "(I)Hakim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir. (II) Hakimin, tarafların talebiyle bağlı olmadığına ilişkin kanun hükümleri saklıdır." hükmü yer almaktadır. TBK.'nin 76. maddesinde de, hâkimin, tarafların talepleriyle bağlı olmadığına ilişkin bir hüküm bulunmadığına göre, kanaatimizce, talep edenin talep ettiği geçici ödeme miktarı ile şeklini, talebinde açıkça belirtmesi gerekmektedir. Aksi halde hâkim, HMK.'nin 31. maddesinde yer alan davayı aydınlatma ödevi kapsamında, talep edene, talep ettiği geçici ödeme miktarı ile geçici ödemenin şeklini bildirmesi için ihtarda bulunması gereklidir. Söz konusu ihtara rağmen talep edenin, geçici ödemenin miktarı ile şeklini bildirmemesi halinde, geçici ödeme talebinden vazgeçilmiş sayılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, geçici ödeme miktarı ve şeklini hâkimin takdir edecek olması, geçici ödeme talebinde miktar ve ödeme şeklinin gösterilmemesine gerekçe olarak gösterilemez. Zira haksız fiil sebebiyle açılan bir maddi ve manevi tazminat davasında da, tazminat miktarı ile ödeme şeklini hâkim belirleyecektir. Ancak yine de davacı tarafın dava dilekçesinin sonuç kısmında, talep ettiği tazminat miktarı ile ödeme şeklini göstermesi gerekmektedir. Aksi halde, HMK.'nin 119/II. maddesi gereğince davanın açılmamış sayılmasına karar verilecektir. Bu sebeple, geçici ödeme miktarı ile şekline hâkimin karar verecek olması, talep dilekçesinde/beyanında talep edilen geçici ödeme miktarı ile ödeme şeklinin gösterilmemesine gerekçe olamaz. Geçici ödeme talebinde bulunanın talebinde, talep ettiği geçici ödeme miktarı ile şeklini açıkça belirtmesi gerekmektedir.

Doktrinde, davalı tarafça geçici ödeme talebinde bulunulup bulunulmayacağı konusu da tartışılmalıdır.

Söz konusu tartışma ile alakalı olarak çoğunluk, davalının bu yönde bir talepte bulunamayacağını, HMK.'nin 26. maddesinde düzenlenmiş olan taleple bağlılık ilkesi gereğince sadece davacının geçici ödeme talebinde bulunabileceğini kabul etmektedir⁷⁰. Ancak, davalının geçici ödeme talebi-

⁷⁰ Kılıçoğlu (Sempozyum), s. 178; Yavuz (2011), s. 189; Antalya (Geçici Ödeme), s. 192; Makaracı-Başak/Tek, s. 1124; Oğuzman/Öz, s. 132; Yılmaz, s. 118. Ancak Yavuz

nin davacı tarafça kabul edilmesi halinde, mahkemece geçici ödeme kararı verilebileceği de savunulmaktadır. Çünkü bu durumda davalının geçici ödeme talebi davacı tarafça kabul edildiğinden, artık davacının mahkemeden geçici ödeme talebinde bulunduğu kabul edilmektedir⁷¹. Bu durumun, yani davalı tarafın geçici ödeme talebinin davacı tarafça kabul edilmesinin bir nevi sulh olup olmadığı sorusu da akla gelebilir⁷². Kanaatimizce bu soruya olup cevap verilmesi mümkün değildir. Zira HMK.'nun 313/I. maddesinde, *“Sulh, görülmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşme”* olarak tanımlanmaktadır. Yine HMK.'nun 315/I. maddesinde ise, *“Sulh, ilgili bulunduğu davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. Mahkeme, taraflar sulhe göre karar verilmesini isterlerse, sulh sözleşmesine göre; sulhe göre karar verilmesini istemezlerse, karar verilmesine yer olmadığına karar verir.”* denilmektedir. Oysa davalı tarafın geçici ödeme talebinde bulunmasında dava konusu uyuşmazlık ne kısmen ne de tamamen sona erdirilmesi amaçlanmamakta, sadece artma eğilimi gösteren davaya konu zararın daha da artması önlenerek ileride hükmedilecek tazminat miktarının düşürülmesi amaçlanmaktadır. Bu sebeple davalı tarafın geçici ödeme talebinin davacı tarafça kabul edilmesi bir nevi sulh sözleşmesi olarak kabul edilemez.

Konuyla alakalı ikinci görüşe göre ise, TBK.'nun 76. maddesi, yargılamanın uzun sürmesi sebebiyle ortaya çıkabilecek ve daha sonra telafisi çok güç olan zararları önlemek amacıyla düzenlendiğinden, madde bakımından davacı ve davalı eşit konumda bulunmaktadır. Çünkü davaya konu zararın kapsamı sürekli genişleme eğilimi gösterdiğinde, hükmedilecek tazminatın miktarı da büyüme eğilimi gösterecektir. Bu sebeple davalı, zararın daha da artmasını önleyerek hükmedilecek tazminatın miktarını azaltmak isteyecektir. Bunun için de geçici ödeme talebinde bulunabilmelidir. Hâkim resen geçici ödemeye karar veremeyeceğine göre, özellikle acilen önüne geçilmesi

daha sonra iş bu görüşünden vazgeçerek davalının da geçici ödeme talebinde bulunabileceğini kabul etmiştir (**Yavuz (Şerh)**, s. 597.).

⁷¹ **Antalya (Geçici Ödeme)**, s. 192.

⁷² Sulh ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Kuru/Arslan/Yılmaz** (Usul), s. 534-539; **Pekcanitez/Özekes/Atalay** (Usul), s. 555-556.

gereken zararlara ilişkin olarak davalının teklifi üzerine geçici ödemeye karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, TBK.'nin 76. maddesinin lafzında, sadece davacının geçici ödeme talebinde bulunabileceğine dair herhangi bir ifade de yer almamaktadır. Eğer kanun koyucu söz konusu talep yetkisini sadece davacıya tanımak isteseydi madde metnine, “zarar görenin istemi üzerine” ya da “davacının istemi üzerine” ifadesini eklerdi. Bu sebeple davalının da davacı lehine geçici ödeme talebinde bulunabileceğinin kabulü gerekmektedir. Ayrıca, davalının, davacı yararına geçici ödeme talebinde bulunması davayı kabul ettiği anlamına da gelmemektedir. Çünkü dava taraflarının yargılamanın uzaması sebebiyle ortaya çıkabilecek tehlikeleri engelleme hakkı bulunmaktadır⁷³.

Bize göre ise, davalı tarafından davacı lehinde geçici ödeme talebinde bulunabileceğinin kabulü gerekmektedir. Çünkü doktrinde belirttiği üzere, geçici ödemeler sayesinde, zarar görenin zararının kapsamının artması engellenmiş olacağından, bunda davalının da menfaati bulunmaktadır⁷⁴. Davalının menfaatinin bulunduğu bir konu hakkında, talepte bulunamayacağının kabulü, bizce mümkün olamaz. Ayrıca, yukarıda⁷⁵ belirttiğimiz üzere, kanunlar soyut hükümler içerdiklerinden bazen bir kanun maddesi ile ilgili bir takım uyumsuzluklar çıkması olasıdır. Bu durumda, söz konusu kanun maddesinin yorumlanması gerekmekte olup, bu konuda çeşitli görüş ve metotlar bulunmaktadır. Bir kanun maddesini yorumlanırken öncelikli olarak sözüne, yani metnin kendisine bakılmalıdır. Buna lafzi yorum metodu denilmektedir. İş bu yorum metodunda, kanun metninde kullanılan kelimeler ve noktalama işaretleri dikkate alınarak kanunun anlamı saptanmaya çalışılmaktadır. Ancak, kanun koyucunun kullandığı kelimelere aşırı derecede önem veren ve kanun koyucunun kullandığı kelimelerin hepsini titiz bir şekilde inceledikten sonra kullandığını varsayan bu görüşle tek başına yetinilmesi mümkün değildir. Bu sebeple, lafzi yorum metodu yanında kanun koyucunun yorumlanan kanun maddesini koyarken neyi amaçladığını da dikkate alan tarihsel yorum metodu da dikkate alınmalıdır. Tarihsel yorum meto-

⁷³ Topuz, s. 286-287; Yavuz (Şerh), s. 597-598. Söz konusu görüşün eleştirisi için bkz. Makaracı-Başak/Tek, s. 1129.

⁷⁴ Topuz, s. 286-287; Oğuzman/Öz, s. 131.

⁷⁵ Bkz. başlık IV-A.

dunda, kanun koyucunun söz konusu kanun hükmünü koyma amacı önemli olduğundan, kanunun gerekçesi ve parlamento görüşme tutanakları gibi bilgi ve belgelere büyük önem verilmektedir. Ayrıca, tarihsel yorum metodunun yeni çıkan kanun hükümlerinin yorumlanmasında daha sağlıklı sonuçlar verdiği de bir gerçektir. Zira çok uzun bir süre önce çıkan bir kanun, uygulama içinde objektif bir amaç kazanmış olduğundan, artık kanunun uygulama içinde kazandığı anlama dikkat edilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, TBK.'nın 76. maddesi metnine ve gerekçesine baktığımızda, sadece davacının geçici ödeme talebinde bulunabileceğine dair herhangi bir ifadenin yer almadığını görmekteyiz. Söz konusu maddenin düzenleniş amacına baktığımızda ise, düzenlemenin amacının yukarıda da belirttiğimiz üzere, uzun süren yargılamalar sebebiyle, zararları bir an önce giderilemeyen zarar görenlerin, bundan kaynaklı mağduriyetlerinin önüne geçilerek, hem zarar gören davacının, hem de tazmin etmesi gereken zararın daha da artması önlenmiş olan davalının lehine bir durum oluşturmak olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeplerle davalının davacı lehine geçici ödeme talebinde bulunamayacağını kabulü bizce yerinde değildir. Yine, yukarıda⁷⁶ geçici hukuki korumaların genel özelliklerinden bahsederken de söylediğimiz üzere, geçici hukuki korumalar kural olarak her iki tarafça da talep edilebilirler. Geçici ödemeler de bize göre bir geçici hukuki koruma niteliğinde bulduklarından, her iki tarafça, bu kapsamda davalı tarafça da talep edilmesinde herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır.

Yukarıda⁷⁷, geçici ödemenin hukuki niteliğine ilişkin kısımda açıkladığımız üzere, geçici ödeme kavramı ihtiyati tedbir kavramından farklı olarak, ancak dava açılırken veya dava açıldıktan sonra talep edilebilir. Dava açılmadan önce geçici ödeme talebinde bulunulması mümkün değildir. Dava açıldıktan sonra ise karar kesinleşinceye kadar her zaman geçici ödeme talebinde bulunulabilir⁷⁸. Fakat geçici ödemenin dava kesinleşinceye kadar her zaman talep edilebiliyor olması, davacı tarafı bu konuda sınırsız bir takdir hakkı verdiği anlamına da gelmemelidir. Davacı taraf, geçici ödeme talebini bilerek geciktirmiş ise, hâkim, somut olayın özelliklerine göre eko-

⁷⁶ Bkz. başlık IV-G.

⁷⁷ Bkz. başlık IV-A.

⁷⁸ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 191; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1124; **Yılmaz**, s. 116.

nomik gerekliliğin oluşmadığı gerekçesiyle geçici ödeme talebinin reddine karar verebilir⁷⁹.

Yukarıda⁸⁰ ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere geçici ödemelerin bir ara karar mahiyetinde olması ve ayrıca geçici ödemenin karar kesinleşinceye kadar her zaman talep edilebiliyor olması sebebiyle mahkemece takdir edilen geçici ödeme miktarı talep edenin zararını bertaraf etmeye yetmemiş ise veya daha önce yapılmış geçici ödeme talebi herhangi bir sebeple reddedilmiş ise yargılama devam ederken yeniden ek geçici ödeme veya yeni bir geçici ödeme talebinde bulunulabilir. Zira geçici ödeme ara kararına karşı mahkemeden söz konusu ara karardan dönülmesi veya değiştirilmesi ya da yeni bir ara karar kurulması her zaman istenebilir. Mahkeme de gerekçesini belirterek önceden vermiş olduğu ara kararından her zaman dönebilir veya değiştirebilir⁸¹.

B. Haksız Fiilden Kaynaklı Bir Borç İlişkisi Bulunması

Geçici ödemelerin düzenlenmiş olduğu TBK.'nun 76. maddesinin haksız fiilden doğan borçlara ilişkin kısımda yer alması sebebiyle, geçici ödeme talebinde bulunulabilmesi için her şeyden önce haksız fiilden kaynaklı bir borç ilişkisinin bulunması gerekmektedir⁸².

Geçici ödemeleri düzenleyen TBK.'nun 76. maddesinin haksız fiilden kaynaklı borçlara ilişkin kısımda yer alması sebebiyle, geçici ödeme talebinde bulunabilmek için dava konusu borcun haksız fiilden kaynaklanmış

⁷⁹ **Topuz**, s. 283-284; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 191; **Yavuz** (Şerh), s. 596.

⁸⁰ Bkz. başlık IV-G.

⁸¹ **Topuz**, s. 286; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 191; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1132; **Yılmaz**, s. 116-117. Her ne kadar Antalya, geçici ödemeyi bir nevi ihtiyati tedbir olarak kabul etse de, geçici ödeme miktarının zararı bertaraf etmeye yetmediği veya önceden yapılan talebin reddedilmesi halinde (geçici ödeme şartlarının oluşmaması hali dâhil) yargılama devam ederken yeniden ek geçici ödeme talebinde bulunulabileceğini kabul etmektedir (**Antalya** (Geçici Ödeme), s. 191). Yavuz ise, davacının geçici ödeme talebinin reddedilmesi veya yetersiz kalması hallerinde davalının muvafakatiyle veya ıslah yoluna başvurarak yeniden geçici ödeme talebinde bulunabileceğini kabul etmektedir (**Yavuz** (Şerh), s. 597).

⁸² **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 176; **Topuz**, s. 278; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 192; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1122; **Yılmaz**, s. 115.

olması gerekse de, TBK.'nın 114/II. maddesinde yer alan; “*Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler, kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılıktan kaynaklı borçlara ilişkin olarak da geçici ödeme talebinde bulunabileceği kabul edilmektedir*”⁸³. Bu kapsamda, bir eser sözleşmesine aykırılık nedeniyle iş sahibinin ya da yüklenicinin uğradığı zararın giderilmesi için ya da bir kira sözleşmesine aykırılık sebebiyle kiracının ya da kiralayanın uğradığı zararın giderilmesi için açılmış olan davalarda da, geçici ödeme talebinde bulunulmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır⁸⁴.

Yukarıda belirttiğimiz üzere geçici ödeme kararı verilebilmesi için haksız fiilden veya sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanmış bir borcun bulunması yeterlidir. Ancak doktrinde yer alan bir görüşe göre, TBK.'nın 76. maddesi gereğince geçici ödemeye temel olabilecek zararlar konusunda herhangi bir sınırlama bulunmasa da, bir an önce giderilmemesi halinde bir daha giderilmesi imkânsız olan veya aşırı derecede güç olacak olan bedensel zararlar dışındaki zararlar için geçici ödeme kararı verilmemelidir⁸⁵.

Sebepsiz zenginleşmeye ilişkin olarak geçici ödeme talep edilip edilemeyeceği konusunda doktrinde bir takım görüş ayrılıkları mevcuttur. İlk görüşe göre, sebepsiz zenginleşmeden kaynaklı borç ilişkilerinde de geçici ödeme talep edilmesinde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Zira haksız fiilden kaynaklı borç ilişkileri ile sebepsiz zenginleşmeden kaynaklı borç ilişkileri arasında birçok temel farklılık bulunsa da, her iki borç kaynağının

⁸³ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 177; **Topuz**, s. 278; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 192; **Kılıçoğlu** (Genel Hükümler), s. 429; **Oğuzman/Öz**, s. 132-133; **Yavuz** (Şerh), s. 593; **Aydoğdu**, Murat/**Ayan**, Serkan: Türk Borçlar ve Türk Ticaret Hukuku'nda Yer Alan Faiz ile İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi, Ankara 2014, s. 36; **Yılmaz**, s. 115; **Erişir** (Seminer), s. 255-256. Gürpınar ise, TBK.'nın 114/II. maddesi gereğince TBK.'nın 76. maddesinin sözleşmeye aykırılıktan kaynaklı borçlar için de uygulanabileceğini kabul etmekle birlikte, TBK. 76. maddesinin sadece bedensel zararlara ilişkin davalarda uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir (**Gürpınar**, s. 293). Kılıçoğlu, söz konusu düzenlemenin sebepsiz zenginleşmeden kaynaklı borçlar için de uygulanmasını eleştirmektedir (**Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 181).

⁸⁴ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 177.

⁸⁵ **Reisoğlu**, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2011, s. 221; **Gürpınar**, s. 293.

da hukuki bir işlemde değil de kanundan kaynaklanması en temel ortak özellikleridir. Bu sebeple de, kanundan kaynaklı bir borç ilişkisi olan haksız fiillere ilişkin olarak geçici ödeme hükümleri uygulanırken, diğer kanundan kaynaklı borç ilişkisi olan sebepsiz zenginleşmeye ilişkin olarak geçici ödeme hükümlerinin uygulanmaması, bir adaletsizlik ve çelişki meydana getirmektedir. Bu sebeple, sebepsiz zenginleşmeden kaynaklı borç ilişkilerinde de, davacının haklılığını gösterir güçlü kanıtların ortaya konulması ve davacının ekonomik durumunun da gerekli kılması halinde geçici ödeme hükümlerinin uygulanabileceği belirtilmektedir⁸⁶. Benzer bir görüşe göre de, sadece kötü niyetli sebepsiz zenginleşenden geçici ödeme talep edilmesi mümkündür⁸⁷.

Doktrinde yer alan diğer bir görüşe göre ise, geçici ödemeleri düzenleyen TBK.'nin 76. maddesi sadece haksız fiillerden kaynaklı borç ilişkileri düşünülerek düzenlenmiş olduğundan, TBK.'nin 114/II. maddesinde yapılan atfa rağmen, geçici ödemelerin sözleşmeye aykırılık nedeniyle açılan tazminat davalarının yanı sıra, sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz iş görme, *culpa in contrahendo* sorumluluğu gibi diğer borç kaynaklarına ilişkin olarak açılan davalarda da geçici ödemelere ilişkin hükümlerin uygulanmaması gerekmektedir⁸⁸.

Kanaatimizce, geçici ödemelerin düzenlenmiş olduğu 76. maddenin haksız fiillerden doğan borç ilişkilerine ilişkin TBK.'nin ikinci ayırımında yer almış olması sebebiyle, bu düzenlemenin haksız fiillerden kaynaklı davalarda uygulanabileceği tartışmasız olarak kabul edilmelidir. Bunun yanında, TBK.'nin 114/II. maddesinde açıkça haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hallerinde de uygulanacağı belirtildiğinden, sözleşmeye aykırılıktan kaynaklı borçlara ilişkin olarak açılan davalarda da geçici ödeme talebinde bulunulabileceği kabul edilmelidir. Buna karşılık, diğer borç kaynaklarına (sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz iş görme, *culpa in contrahendo* sorumluluğu... vb. gibi) ilişkin

⁸⁶ **Topuz**, s. 278-279. Kılıçoğlu ise, söz konusu düzenlemenin sebepsiz zenginleşmeden kaynaklı borçlar için uygulanmamasını eleştirmektedir (**Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 181).

⁸⁷ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 192.

⁸⁸ **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1124.

olarak açılan davalarda ise, geçici ödemelere ilişkin TBK.'nun 76. maddesi hükmünün uygulanması mümkün değildir. Zira söz konusu borç ilişkileri ile ilgili olarak TBK.'nun haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerine yapılmış herhangi bir atıf bulunmamaktadır.

C. Zarar Görenin İddiasının Haklılığını Ortaya Koyan İnandırıcı Deliller Sunması

TBK.'nun 76/I. maddesinde açıkça, geçici ödeme talebinin kabul edilebilmesi için, zarar görenin iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda, zarar görenin haksız fiilin şartlarını, yani hukuka aykırı fiil, zarar, zarar ile hukuka aykırı fiil arasındaki illiyet bağı ve herhangi bir kusursuz sorumluluk hali mevcut değil ise, davalının kusuru bulunduğu dair mahkemeye inandırıcı deliller sunması gerekmektedir⁸⁹. Buna karşılık bir kusursuz sorumluluk hali mevcut ise, bu durumda zarar görenin mahkemeye davalının kusurunu gösterir inandırıcı kanıtlar sunmasına gerek bulunmamaktadır. Çünkü bir kusursuz sorumluluk halinde davalının kusuru, tazminat miktarı belirlenirken dikkate alınmaktadır⁹⁰.

TBK.'nun 76. maddesindeki açık düzenleme karşısında, mahkemece, zarar görenin geçici ödeme talebinin kabulü için, zarar görenin kesin kanıt getirmesine gerek bulunmayıp, haksız fiilin şartlarına ilişkin inandırıcı kanıtlar sunmuş olması yeterlidir.

Peki, inandırıcı kanıt kavramından ne anlaşılması gerekmektedir. Doktrinde söz konusu hususta bir takım görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Gerçekten de inandırıcı kanıt kavramı ile ilgili olarak doktrinde yer alan birinci görüşe göre, HMK.'nunda geçici hukuki korumalara ilişkin olarak yaklaşık ispat kavramına yer verilmiş olup, TBK.'nun 76. maddesinde ise

⁸⁹ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 177; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 192; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1125; **Eren**, s. 780.

⁹⁰ **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1125. Kusursuz sorumluluk hallerinde sorumluluk için kusur aranmamakta ise de, TBK.'nun 51/I. maddesinde yer alan “*durumun gereği*” ifadesinin kusursuz sorumluluk hallerinde de dikkate alınacağı ve bu kapsamda eklenen kusurun varlığı ve derecesinin tazminat miktarının belirlenmesinde dikkate alınacağına dair bkz. **Oğuzman/Öz**, s. 117.

iddiasını haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar kavramına yer verildiği için, ilk bakışta bu iki kavramın birbirinden farklı olduğu düşünülebilir olsa da, aslında bu iki kavramın da aynı olduğu kabul edilmelidir. Çünkü HMK., hem yeni hem de genel kanun mahiyetindedir. Bu sebeple de, inandırıcı kanıt kavramından, iddianın haklılığını gerçeğe yakın bir şekilde gösteren kanıtlar anlaşılması gerekmektedir. Bu iki kavram aynı ispat ölçüsünü ima ettikleri için de, HMK.'nin 390. maddesi gerekçesi bu ispat ölçütü bakımından yol gösterici olarak kabul edilmelidir⁹¹.

Bu konuda doktrinde yer alan ikinci görüşe göre ise, inandırıcı kanıt kavramından, iddianın haklılığını gerçeğe yakın bir biçimde gösteren kanıt anlaşılması gerekmektedir. Bu düzenleme sayesinde, geçici ödemeye esas teşkil eden özel bir kanıt ölçütü düzenlenmiş bulunmakta, böylece ihtiyati tedbir talebine nazaran, geçici ödeme talebinde, daha fazla oranda ispat ölçütü arandığı kabul edilmiş olmaktadır⁹².

Bu kapsamda Antalya, hâkimin, zarar gören tarafından sunulan delilleri titizlikle değerlendirmesi gerektiğini ve zarar görenin haklılığını ortaya koymada zayıf kalan delillere dayanarak geçici ödemeye karar veremeyeceğini belirtmektedir⁹³.

Kılıçoğlu ise, zarar gören tarafın sunmuş olduğu delillerin haklılığının ileride aksi kanıtlanamayacak nitelikte olması gerektiğini belirtmektedir. Eğer, zarar görenin sunmuş olduğu kanıtların ileride değişme ihtimali mevcut ise, mahkemece geçici ödemeye karar verilemeyeceğini, çünkü zarar görenden geçici ödemenin geri alınmaması halinde, davalı tarafın zarara uğratılmış olacağını ve bunun da tazmininin mümkün olmadığını belirtmektedir⁹⁴. Bu gibi durumlarda, yani iddianın haklılığını gerçeğe yakın gösteren delillerin sunulmaması veya davanın haklılığı konusunda bir takım kuşku- ların bulunması halinde, geçici ödeme kararı verilmesi yerine, ihtiyati tedbir

⁹¹ **Topuz**, s. 280; **Erişir** (Seminer), s. 256.

⁹² **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 193.

⁹³ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 193.

⁹⁴ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 177-178. Ancak yazar aynı sayfanın sonunda, davanın haklılığı konusunda bir takım kuşku- lar bulunmakta ise geçici ödeme talebinin reddedilebileceği gibi daha düşük miktarda bir geçici ödemeye de karar verilebileceğini belirtmektedir (**Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 178).

ya da ihtiyati haciz kararı verilmesinin daha yerinde olacağını belirtmektedir⁹⁵.

Yılmaz'a göre ise, inandırıcı kanıt her türlü kanıtı kapsamaktadır. Örneğin, bir trafik kazasında, kaza tespit tutanağı, konuya ilişkin tespit dosyaları, görüntü ve ses kayıtları, davacının ekonomik olarak bu hukuka aykırı fiil sonucunda zor duruma düştüğü ya da düşeceğine ilişkin her türlü kanıt inandırıcı kanıt kategorisinde sayılmalıdır⁹⁶.

Kanaatimizce, HMK.'nin 390/III. maddesi gereğince, ihtiyati tedbir talebinin kabul edilebilmesi için, talep edenin davanın esası yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmesi zorunlu iken, TBK.'nin 76. maddesi gereğince geçici ödeme talebinin kabul edilebilmesi için, zarar görenin haklılığını gösterir inandırıcı kanıtlar sunması gerekmektedir. Bu sebeple de, kanun koyucu tarafından, geçici ödeme kararının kabulü için, ihtiyati tedbir talebinin kabulüne nazaran daha fazla ispat ölçütü arandığı kabul edilmelidir. Geçici ödemenin istisnai bir hüküm olduğu dikkate alındığında, iş bu ispat kuralının yerinde olduğu kanaatindeyiz. Bu sebeplerle, hâkim, zarar gören tarafından sunulan delilleri titizlikle değerlendirerek, söz konusu delillerin, zarar görenin iddiasının haklılığını gerçeğe yakın bir şekilde ispatlayamaması halinde, yani, zarar gören tarafın sunmuş olduğu delillerin ileride değişme ihtimali mevcut ise, mahkemece geçici ödeme talebi reddedilerek, talebin de bulunması şartıyla, ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz gibi diğer geçici hukuki koruma türlerini değerlendirmelidir.

Doktrinde geçici ödemenin yargılama devam ederken alınan özel bir tedbir hükmü olduğu belirtilerek, dava karar aşamasında ise geçici ödemeye değil, davanın kabulüne hükmedilebileceği, bu sebeple de inandırıcı delillerin dava karar aşamasına gelmeden önce sunulması gerektiği belirtilmektedir. Çünkü HMK.'nin 367/I. maddesi gereğince, kararın temyiz edilmiş olması icra yoluyla talep edilmesini engellememektedir. Dolayısıyla da karar aşamasına gelmiş bir dava hakkında geçici ödeme kararı verilmemesi gerekmektedir. Ancak, İİK.'nin 36. maddesi gereğince temyiz aşamasında tehir-i icra kararı alınmış ise, tazminat alacağı temyiz kararı kesinleşinceye kadar

⁹⁵ Kılıçoğlu (Genel Hükümler), s. 429.

⁹⁶ Yılmaz, s. 116.

icra edilemeyeceğinden karar aşamasına gelmiş bir tazminat davasında da, asıl alacağa mahsup edilmek kaydıyla, geçici ödemeye karar verilebileceği savunulmaktadır⁹⁷.

Kanaatimizce, geçici ödemeler, TBK.'nunda düzenlenmiş olan diğer geçici hukuki korumalardan biri olması sebebiyle, bir ara karar mahiyetindedir. Bu sebeple de, karar kesinleşinceye kadar her zaman talep edilebilmesi mümkündür. Davanın karar aşamasında olup olmamasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Zira her ne kadar HMK.'nun 367/I. maddesi gereğince, mahkeme kararının temyiz edilmesi kararın icraya konulmasını engellemiyor olsa da, İİK.'nun 32. maddesi gereğince mahkeme kararlarının ilamlı icraya konu olabilmesi için, söz konusu mahkeme kararının ilam niteliğinde olması gerekmektedir⁹⁸. HMK.'nun 301. maddesinde; “(I) Hüküm yazılıp imza edildikten ve mahkeme mührü ile mühürlendikten sonra, nüshaları yazı işleri müdürü tarafından taraflardan her birine makbuz karşılığında verilir ve bir nüshası da gecikmeksizin diğer tarafa tebliğ edilir. Hükümün bir nüshası da dosyasında saklanır. (II) Taraflardan her birine verilen hüküm nüshası ilamdır.” şeklinde ilamın tanımı yapılmış olup, aynı sayılı yasanın 297. maddesinde ise, hükümde bulunması gereken unsurlar tek tek belirtilmiştir⁹⁹. Bu unsurlardan herhangi birinin eksik olması halinde söz konusu karar ilam niteliğini kazanmayacak, bu sebeple de ilamlı icraya konu olamayacaktır. Hükümde bulunması gereken unsurlardan belki de en önemlisi kararın gerekçesidir. Gerekçenin yer almadığı bir karar hüküm olarak kabul edilemeyeceğinden, ilam olarak da nitelenemez¹⁰⁰. HMK.'nun 294/IV. mad-

⁹⁷ Kılıçoğlu (Sempozyum), s. 177.

⁹⁸ İlamlı icra takibi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru/Arslan/Yılmaz (İcra), s. 428-449; Pekcanitez/Özekes/Atalay (İcra), s. 300-320.

⁹⁹ Hüküm hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru/Arslan/Yılmaz (Usul), s. 471-475; Pekcanitez/Özekes/Atalay (Usul), s. 542-549.

¹⁰⁰ Yargıtay 12. H.D. 28.03.2006 tarih ve 2006/4784 E., 2006/6231 K. sayılı kararında; “...Alacaklılar tarafından mahkemece tefhim edilen kısa karara dayalı olarak ilamlı icra takibine geçildiği ve borçluya örnek 5 nolu icra emrinin tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. İİK.'nun 32. maddesi uyarınca; “para borcuna veya teminat verilmesine dair olan ilam icra dairesine verilince icra memuru borçluya bir icra emri tebliğ eder.” HUMK.'nun 392. maddesinde ise; “Karar tahrir ve imza olduktan sonra suretleri bir hafta içinde başkatip tarafından iki taraftan her birine makbuz mukabilinde verilir ve bir nüshası da

desi, gerekçeli kararın, hüküm sonucunun tefhiminden itibaren bir aylık süre içerisinde yazılmasına cevaz vermektedir. Ayrıca, 06.08.2015 tarih ve 29437 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik'in¹⁰¹ 216. maddesinde; *(I)Hâkimin re'sen harekete geçtiği hâller ile kanunlardaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla taraflardan birinin talebi olmadıkça hüküm tebliğe çıkarılmaz.*" hükmü yer almaktadır. Söz konusu hüküm gereğince, gerekçeli kararın tebliğe çıkartılması için kural olarak taraflardan birinin talebinin bulunması gerekmektedir. Tüm bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, her ne kadar HMK.'nun 367/I. maddesi gereğince, kararın temyiz edilmesi icraya konulmasını engellemese de, mahkeme kararının icraya konulabilmesi için öncelikle ilam niteliğinde olması, bu kapsamda da HMK.'nun 297. maddesinde belirtilen unsurları taşıması gerekmektedir. Söz konusu unsurlardan herhangi birinin eksik olması halinde karar hüküm niteliğini kazanmayacak, bu sebeple de ilam olarak kabul edilerek ilamlı icraya konu olamayacaktır. Ülkemizde yargının içinde bulunduğu ağır iş yükü sebebiyle karar duruşmalarında sadece kısa karar taraflara tefhim edilip gerekçeli karar, bu kapsamda hüküm, sonradan yazılarak taraflara tebliğ edilmektedir. HMK.'nun 294/IV. maddesindeki imkân sayesinde gerekçeli kararlar çoğunlukla, kısa kararların tefhiminden itibaren bir aylık süre içerisinde yazılmakta ve 06.08.2015 tarih ve 29437 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik'in 216. maddesi gereğince kural olarak taraflardan birinin talebi olmaksızın tebliğe çıkarılmamaktadırlar. Bu sebeple de, kısa kararın tefhiminden sonra ilamın

dosyasında hıfz olunur. Suretler asılları gibi imza olunmakla beraber bunlara mahkemenin mühürü vazedilmek lazımdır. İki taraftan her birine verilen suretler ilamdır." hükmü yer almaktadır. Somut olayda takip dayanağı HUMK.'nun 381. maddesi uyarınca mahkemece tefhim edilen kısa karar olup, anılan kısa karar HUMK.'nun 392. maddesinde belirtilen nitelikte ilam niteliğinde değildir. Bu nedenle ilam niteliğinde olmayan kısa karara dayalı olarak ilamı icra takibi yapılamayacağından" şeklinde karar vererek kısa kararın, ilam niteliğinde olmaması sebebiyle ilamlı icraya konu olamayacağını açıkça belirtmiştir (UYAP).

¹⁰¹ 06.08.2015 tarih ve 29437 sayılı Resmi Gazete.

davacı tarafa ulaşması ortalama bir kaç ayı bulabilmektedir. Karar verildikten sonra dahi ilamın taraflara ulaşmasının birkaç ayı bulabildiği bir yargı sisteminde davacının geçici ödeme talebinin sırf davanın karar aşamasına geldiğinden bahisle reddi bizce isabetli değildir. Zira ilgili hükmün gerekçesinde söz konusu düzenlemenin amacı, “...hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunmakla birlikte, somut olayda uğradığı zararın giderilmesi için acilen parasal desteğe ihtiyaç duyan ve tazminat yükümlüsünün, uğradığı zarardan sorumluluğunu hâkime sunduğu inandırıcı kanıtlarla ortaya koyan zarar görenlerin korunması” olarak belirtilmiştir. Ancak söz konusu görüş, içinde bulunduğu kötü ekonomik durum nedeniyle acilen parasal desteğe ihtiyaç duyan zarar görenin birkaç ay daha ekonomik sıkıntı içinde kalmasına sebep olacak niteliktedir ki, bu durum ilgili hükmün amacı ile bağdaşmamaktadır. Geçici ödeme talebinin sırf davanın karar aşamasına geldiğinden bahisle reddedilmesi sebebiyle, davacının birkaç ay boyunca icraya başvurmak için ilamı beklemesi ekonomik olarak kötü durumda olan ve acilen parasal desteğe ihtiyaç duyan zarar görenin, daha da kötü duruma düşmesine ve belki de ekonomik olarak mahvolmasına sebep olacaktır. Bu durum da söz konusu düzenlemenin amacı ile bağdaşmamaktadır. Ayrıca hemen belirtelim ki, henüz karar verilmemiş bir davaya ilişkin olarak kanun yoluna başvurulup başvurulmayacağı, kanun yoluna başvuruda bulunulması halinde tehir-i icra kararı alınıp alınamayacağının önceden hâkim tarafından bilinmesi de mümkün değildir. Bu sebeple de, hâkimin ileriye yönelik olarak gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen muğlak bir hususu göz önünde bulundurarak geçici ödeme talebini değerlendirmesi de mümkün değildir¹⁰².

Yukarıda¹⁰³ belirttiğimiz üzere, geçici ödemelerin TBK.’nda düzenlenmiş olan diğer geçici hukuki koruma türlerinden biri olması sebebiyle, geçici ödeme kararları bir ara karar mahiyetindedir. Bu sebeple de, karar kesinleşinceye kadar her zaman talep edilmesi mümkün olup, ilk derece

¹⁰² Antalya da şekli anlamda karar kesinleşinceye kadar hâkimin geçici ödeme kararı verebileceğini belirtmektedir (**Antalya** (Geçici Ödeme), s. 189). Yavuz ise, dosyanın Yargıtay’da kalacağı süre dikkate alınarak hâkim tarafından nihai karar ile birlikte geçmişe dönük olarak da geçici ödeme kararı verilebileceğini belirtmektedir (**Yavuz** (2011), s. 188).

¹⁰³ Bkz. başlık IV-G.

mahkemesince karar verildikten sonra, kanun yolu aşamasında da üst dereceli mahkemeden de geçici ödeme talebinde bulunulmasında kanaatimizce herhangi bir engel bulunmamaktadır.

D. Zarar Görenin Ekonomik Durumunun Geçici Ödemeyi Gerekli Kılması

Zarar görenin geçici ödeme talebinde bulunabilmesi için ekonomik durumunun geçici ödemeyi gerekli kılması gerekmektedir. Bu hususun ispatı ise davacıya düşmektedir. Davacı, ekonomik durumunun geçici ödemeyi gerekli kıldığını ispatlayacak delilleri mahkemeye sunması gerekmektedir¹⁰⁴. Ancak, zarar görenin ekonomik durumunun geçici ödemeyi gerekli kılmasından ne anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde bir takım tartışmalar bulunmaktadır.

Baskın görüşe göre, geçici ödemenin amacı, zarar göreni zenginleştirmek değildir. Bu sebeple de, davacının haksız fiil öncesindeki durumu dikkate alınmayıp, haksız fiil sebebiyle içine düştüğü ekonomik zorluklar dikkate alınacaktır. Bu sebeple, zarar görenin ekonomik ihtiyaçları dar bir şekilde yorumlanmalı ve zarar görenin zaruret halinde olması aranmalıdır. Ayrıca, haksız fiil ile zarar görenin içine düştüğü ekonomik zaruret arasında illiyet bağının da bulunması gerekmektedir. Söz konusu görüşe göre, bir trafik kazası sonucu çalışma gücünü tamamen veya kısmen kaybeden bir kişi, iş bu haksız fiil sebebiyle zor duruma düşmüştür. Davacının haksız fiil öncesi ekonomik olarak zor durumda bulunması, geçici ödemenin gerekçesi olamaz¹⁰⁵.

Diğer bir görüşe göre ise, geçici ödemeye karar verebilmek için zarar görenin ekonomik olarak zaruret halinde bulunması gerekli değildir. Zarar

¹⁰⁴ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 178; **Erişir** (Armağan), s. 251; **Antalya** (Geçici Ödeme), s.194.

¹⁰⁵ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 178; **Topuz**, s. 282-283; **Erişir** (Seminer), s. 256. Ancak Topuz ve Yavuz'a göre, geçici ödemeye karar verilebilmesi için zarar görenin haksız fiilden sonraki ekonomik durumunun nazara alınması gerekmele birlikte, davacının ekonomik durumunun kötüleştiğinin tespit edilebilmesi için onun haksız fiilden önceki ekonomik durumunun da araştırılması gerekmektedir (**Topuz**, s. 282; **Yavuz** (Şerh), s. 595).

görenin ekonomik durumunun gerekli kılması halinde geçici ödemeye karar verilebilir. Kanun hükmünde geçen gereklilik terimi zaruret hali olarak anlaşılmalıdır¹⁰⁶.

Doktrinde yer alan diğer bir görüşe göre ise, zarar görenin ekonomik ihtiyaçları daha geniş yorumlanmalıdır. Bu kapsamda zarar görenin ekonomik olarak geçici ödemeye ihtiyaç duyması yeterli sayılmalı, ekonomik olarak yıkıma uğrayacak olması ya da hayati tehlikesinin bulunması beklenmemelidir. Önemli olan zarar görenin haksız fiil sebebiyle kendisinden katlanması beklenemeyecek şekilde zaruret halinde bulunmasıdır¹⁰⁷. İş bu görüşü savunmakla birlikte söz konusu görüşün çok geniş bir şekilde yorumlanmaması gerektiğini belirten diğer bir görüş ise, zarar görenin ekonomik durumunun ihtiyaç göstermesi hali, her somut olaya göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Zaruret hali ya da haksız fiil ile illiyet bağı içinde olan bir zorunluluk hali gibi kesin kıstaslar her somut olayda adaleti sağlayamamaktadır. Örneğin, bir işçi emeklisinin evine bir kamyonun çarpması sebebiyle evin yıkılması durumunda zarar görenin küçük bir evin kirasını karşılaması mümkün olsa ve bu durum onun zaruret haline düşmesine sebep olmayacak olsa da, söz konusu durum zarar görenin ekonomik durumunu zora sokacağından, araç işletenin sorumluluğuna dayalı haksız fiil davasının sonucunu beklemeden, hasar gören evin yeniden kullanıma hazır hale gelinceye kadar kira bedelinin karşılanması için geçici ödeme talep etmesi menfaatler dengesine uygun olacaktır. Yahut zaruret içinde bulunan işsiz bir kişinin haksız fiil sonucunda yaralanması ve iş göremez hale gelmesi halinde, söz konusu kişinin haksız fiil tarihinden önce de zaruret halinde bulunduğu ve haksız fiil ile arasında illiyet bağı bulunmadığı ileri sürülerek tedavi masraflarının karşılanması talebine karşılık geçici ödemeye hükmetmemek somut olayın adaletine uygundur¹⁰⁸.

Farklı bir görüşe göre ise, geçici ödeme kararı verilebilmesi için zarara gören davacının ekonomik durumunun acilen geçici ödeme yapılmasını gerekli kılacak durumda olması gerekmektedir. Bu kapsamda geçici ödemenin yapılmaması zarar görenin yaşam standartlarının değişmesine, başkala-

¹⁰⁶ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 194.

¹⁰⁷ **Oğuzman/Öz**, s. 131-132.

¹⁰⁸ **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1127.

rının yardımına muhtaç hale gelmesine, faizli kredi almasına sebep olacak nitelikte ise davacının ekonomik durumunun geçici ödeme yapılmasını gerekli kılabileceği durumda olduğu kabul edilmelidir¹⁰⁹.

İlgili düzenlemenin amacını dikkate aldığımızda baskın görüşün daha isabetli olduğunu düşünmekteyiz. Zira düzenlemenin amacı madde gerekçesinde, “*Bu yeni düzenlemeyle, mesela, hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunmakla birlikte, somut olayda uğradığı zararı giderilmesi için acilen parasal desteğe ihtiyaç duyan ve tazminat yükümlüsünün, uğradığı zarardan sorumluluğunu hâkime sunduğu inandırıcı kanıtlarla ortaya koyan zarar görenlerin korunması*” olarak belirtilmiştir. Kanun gerekçesinde açıkça geçici ödeme talebinin kabulü için zarar görenin acilen parasal desteğe ihtiyaç duyması gerektiği belirtilmektedir. Bizce, gerekçede belirtilen zarar görenin acilen parasal desteğe ihtiyaç duyması ifadesinden, zarar görenin ekonomik olarak zaruret hali içinde olması gerektiği anlaşılmalıdır. Bu durumda, zarar görenin ekonomik olarak zaruret halinde bulunması ve ayrıca zarar görenin içinde bulunduğu zaruret hali ile haksız fiil arasında uygun illiyet bağının da bulunması gerektiği kabul edilmelidir. Ayrıca söz konusu düzenlemenin istisnai bir düzenleme olduğu dikkate alındığında da aynı sonuca varılabilmektedir. Zira iş bu düzenleme istisnai bir düzenleme olduğu için, ancak istisnai hallerde başvurulması gerekmektedir. Bu sebeple de düzenlemenin şartlarını esnetecek yorumlardan uzak durulması gerektiği kabul edilmelidir. Yine davacının ileride haksız çıkma ihtimali bulunduğu düşünüldüğünde de aynı sonuca varılabilir. Zira her ne kadar zarar gören mahkemeye iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunmak zorunda olsa da, yargılama sonucunda davacının davasının reddine karar verilebileceği gibi, zarar görene yapılan geçici ödeme miktarının dava sonucunda karara bağlanan tazminat miktarından daha az olması ihtimali de bulunmaktadır. Bu durumda TBK.’nin 76/II. maddesi gereğince zarar görene bağlanan geçici ödemelerin yasal faizi ile birlikte iadesine karar verilecektir. Ancak, zaten ekonomik olarak zor durumda bulunan zarar görenin kendisine yapılan geçici ödemeleri iade etmesi pek mümkün olmayacak, davalının zararı da başka bir yolla karşılanamayacağından, davalı bizzat yargı yoluyla zarara uğratılmış olacaktır. İş bu sebeple davacının ekonomik

¹⁰⁹ Yılmaz, s. 117.

olarak içinde bulunduğu durum sebebiyle zaruret halinde bulunmadığı durumlarda söz konusu ihtimaller düşünülerek geçici ödeme kararı verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Söz konusu yasa hükmünün gerekçesinden hareketle zarar görenin hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunması da bir ön koşul olarak ileri sürülmektedir¹¹⁰. Zira ilgili hükmün gerekçesinde, sosyal güvencesi bulunmayan kişilerin söz konusu yasa hükmünden yararlanabilecekleri örnek kabilinden belirtilmiştir. Ancak, söz konusu gerekçeye sıkı sıkıya bağlı kalmak somut olayın adaletini her zaman sağlayamaz, bu sebeple de her somut olayda zarar gören davacının sosyal güvencesinin bulunduğundan bahisle geçici ödeme talebinin reddi bizce yerinde değildir. Bu düşünceden hareketle sosyal güvenceden yararlanmakla birlikte, sosyal güvencenin yetersiz kaldığı hallerde de geçici ödeme kararı verilebilir¹¹¹.

Doktrinde, yargılama dönemi içindeki bir gelecekte, davacının ekonomik durumunun geçici ödemeyi gerekli kılacağı konusunda kuvvetli ihtimalinin bulunması ve bunun ispat edilebiliyor olması halinde hâkimin bu durumu dikkate alarak geçici ödemeye karar verebileceği, ancak müstakbel ekonomik gereklilik için geçici ödemeye karar verilemeyeceği belirtilmektedir¹¹².

Kanun metninde davacının ekonomik durumundan bahsedildiği halde, davalının ekonomik durumundan bahsedilmemiş olsa da, doktrinde, geçici ödemeye karar verilirken davalının ekonomik durumunun da dikkate alınması gerektiği, davalıyı büyük sıkıntıya sokacak miktarlarda geçici ödemeye karar verilemeyeceği kabul edilmektedir¹¹³. Söz konusu görüşü savunan yazarlara göre, TBK.'nın 52/II. maddesinde yer alan, "*Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödemediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyette gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir*" şeklinde

¹¹⁰ Kılıçoğlu (Sempozyum), s. 178; Antalya (Geçici Ödeme), s. 193-194; Yavuz (Şerh), s. 590; Reisoğlu, s. 221.

¹¹¹ Aynı yönde bkz. Antalya (Geçici Ödeme), s. 185-193.

¹¹² Topuz, s. 285-286; Antalya (Geçici Ödeme), s. 194; Yavuz (Şerh), s. 596.

¹¹³ Topuz, s. 283; Antalya (Geçici Ödeme), s. 195; Yavuz (Şerh), s. 595; Makaracı-Başak/Tek, s. 1128; Oğuzman/Öz, s. 132.

ki düzenlemenin TBK.'nun 76. maddesi ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple de, geçici ödemeye karar verilirken, hâkimin, sadece davacının değil, davalının ekonomik durumunu da dikkate alması gerekmektedir¹¹⁴.

Kanaatimizce, geçici ödeme kararı verilirken davalının ekonomik durumunun dikkate alınmasına gerek yoktur. Zira ileride de ayrıntılı olarak değineceğimiz üzere hâkim, TBK.'nun 51. ve 52. maddeleri doğrultusunda geçici ödeme miktar ve şeklini takdir edecektir. Kural olarak taraflardan birinin zengin ya da fakir olması tazminatın belirlenmesinde dikkate alınmaz. Bu kuralın istisnası ise genel olarak TBK.'nun 52/II. maddesidir¹¹⁵. Her ne kadar sistematik olarak TBK.'nun 52/II. maddesi geçici ödeme kararlarında uygulanabilecek nitelikte olsa da, söz konusu hükmün uygulanabilmesi için öncelikli olarak zarar verenin olayın meydana gelmesinde kastı veya ağır ihmali değil, hafif kusuru bulunması gerekmektedir. Eğer zarar verenin kusuru hafif düzeyden fazla ise o zaman hâkimin indirim yapması mümkün değildir. Yine söz konusu hükmün uygulanabilmesi için zarar verenin tazminatın tamamını ödemesi halinde ekonomik olarak büyük bir sıkıntıya düşme ihtimali de bulunmalıdır. Zarar verenin ekonomik yönden büyük bir sıkıntıya düşme ihtimalinden kasıt, zarar verenin ödeme zorluğu içinde bulunması veyahut hayat seviyesinde bir düşme ihtimali bulunması demek değildir. Zarar verenin söz konusu tazminatın tamamını ödemesi halinde yoksulluğa düşecek olması gerekmektedir. Zarar verenin öngörülen tazminatı ödemesi halinde yoksulluğa düşme ihtimali yoksa hâkimin indirim yapması da mümkün değildir. Yine, uğradığı zarar, zarar göreni de zor duruma düşürmektense hâkim tazminatta herhangi bir indirim yapamaz. Çünkü söz konusu düzenlemenin temelinde hakkaniyet düşüncesi yatmakta olup, zarar gören ile zarar verenin ekonomik durumları eşit veya yakın seviyede ise bu durumda hakkaniyet ilkesi gereğince zarar görene öncelik tanınması gereklidir¹¹⁶. Bu kısaca açıklamalardan sonra, TBK.'nun 52/II. maddesini geçici ödemeler bakımından uygulanıp uygulanmayacağını değerlendirecek olursak, yukarıda

¹¹⁴ **Topuz**, s. 283; **Yavuz** (Şerh), s. 595.

¹¹⁵ **Oğuzman/Öz**, s. 124; **Antalya**, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, İstanbul 2012 (Genel Hükümler), s. 720.

¹¹⁶ **Eren**, s. 769-770; **Oğuzman/Öz**, s. 124; **Antalya** (Genel Hükümler), s. 720-721.

açıkladığım üzere geçici ödemelerin amacı “hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunmakla birlikte, somut olayda uğradığı zararı giderilmesi için acilen parasal desteğe ihtiyaç duyan ve tazminat yükümlüsünün, uğradığı zarardan sorumluluğunu hâkime sunduğu inandırıcı kanıtlarla ortaya koyan zarar görenlerin korunması”dır. Bu kapsamda, zarar gören lehine geçici ödeme kararı verilebilmesi için zarar görenin ekonomik olarak zaruret hali içinde bulunması gerekmektedir. Söz konusu hususlar dikkate alındığında, ekonomik olarak zaruret hali içinde bulunduğu için geçici ödeme talebinde bulunan zarar görenin, ekonomik olarak zarar veren den daha iyi durumda olduğundan bahsedilmesi mümkün değildir. Yukarıda belirttiğimiz üzere TBK.’nin 52/II. maddesinin temelinde hakkaniyet düşüncesi yatmakta olup, zarar gören ile zarar verenin ekonomik durumları eşit veya yakın seviyede ise bu durumda hakkaniyet ilkesi gereğince zarar görene öncelik tanınması gereklidir. Bu sebeple de, TBK.’nin 52/II. maddesinin geçici ödemelerde uygulanması mümkün olmayıp, geçici ödeme taleplerini değerlendirirken bizce zarar verenin ekonomik durumunun herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Önemli olan zarar görenin ekonomik olarak zaruret hali içinde bulunup bulunmadığıdır.

VI. UYGULAMA KAPSAMI

Yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi geçici ödemelerin düzenlenmiş olduğu 76. maddenin haksız fiillerden doğan borç ilişkilerine ilişkin TBK.’nin ikici ayrımında yer almış olması sebebiyle, iş bu düzenlemenin haksız fiillerden kaynaklı davalarda uygulanabileceği tartışmasız olarak kabul edilmelidir. Bunun yanında, TBK.’nin 114/II. maddesinde açıkça haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hallerinde de uygulanacağı belirtildiğinden, sözleşmeye aykırılıktan kaynaklı borçlara ilişkin olarak açılan davalarda da geçici ödeme talebinde bulunulabileceği kabul edilmelidir.

Ayrıca, aynı gerçek kişilerde olduğu gibi, tüzel kişiler de geçici ödemeden yararlanabilirler. Örneğin, haksız rekabet sonucunda ekonomik olarak zor duruma bulunan ve bu sebeple de çalışanlarının bir kısmını işten çıkarmak veya ücretlerini çok büyük oranda azaltmak zorunda kalan bir şirket de,

geçici ödeme talebinde bulunabilir ve gerekli şartların varlığı halinde söz konusu talebin kabulü gerekmektedir¹¹⁷.

Geçmişe etkili olmama kuralının bir sonucu olarak, 6101 S. Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunu'nun¹¹⁸ 1. maddesi gereğince, TBK., yürürlüğe girmeden önceki tarihlerde meydana gelen fiil ve işlemlere ilişkin olarak uygulanamayacaktır. Ancak kanun koyucu, geçici ödemeler bakımından bu kuralı esneterek, aynı sayılı yasanın 7. maddesine koyduğu bir hükümlerle, TBK.'nin 76. maddesinin, 6098 S. TBK. yürürlüğe girmeden önce açılan ve halen görülmekte olan davalarda da uygulanabileceğini düzenlemiştir¹¹⁹. Bu sebeple, TBK. yürürlüğe girmeden önceki tarihlerde meydana gelen fiil ve işlemlere ilişkin olarak TBK.'nin 76. maddesi uygulanabilecektir.

A. Maddi Tazminat Davaları

Maddi zarar kısaca, “bir kimsenin iradesi dışında malvarlığında meydana gelen eksilme” olarak tanımlanabilir¹²⁰. Maddi zarar genel olarak, fiili zarar ve yoksun kalınan kar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹²¹. Maddi zarar tespit edilirken ihlal edilen malvarlığı değerinin, hem zarar gören için

¹¹⁷ Oğuzman/Öz, s. 131-132. Aksi görüşte olan Gürpınar'a göre; “...patronu geçici ödeme almazsa işini kaybedebilecek durumda olan işçilerin durumu gerçekten vahimdir; ama bu kişilerin zararı sadece yansıma zarardır ve haksız fiiller alanında yansıma zararları kural olarak karşılanamaz. Kaldı ki, işçilerin işi, patronları bir haksız fiil mağduru olsa da olmasa da, zararını bir an evvel tazmin ettirse ettirmese de zaten hiç bir zaman yeterince güvence altında değildir. Onların durumunu bu şekilde öne sürmek olsa olsa geçici ödeme alabilmek için bir bahane olabilir. Kanunun 76. maddesinde, geçici ödemeye temel olabilecek zararları bedensel zararlarla sınırlamış olmasa da, maddeyi uygulayacak hâkimlerin bedensel zararlar dışındaki zararlar bakımından çok daha katı ve dikkatli olması gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca Türk Borçlar Kanununun 114. maddesinin ikinci fıkrası dolayısıyla (mülga 98. maddenin ikinci fıkrası), sözleşmeye aykırılık hallerinde de uygulanabilecek olan bu hükmün, o durumlar için bile ancak bedensel zararlarla ilgili olarak uygulanması gerek” mektedir (Gürpınar, s. 293).

¹¹⁸ 04.02.2011 Tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazete.

¹¹⁹ 6098 S. TBK.'nin 648. maddesi gereğince söz kanun 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

¹²⁰ Eren, s. 523. Aynı yönde bkz. Oğuzman/Öz, s. 38.

¹²¹ Zarar türleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s. 526-536; Oğuzman/Öz, s. 40-44.

taşıdığı ekonomik önem hem de bunun malvarlığının diğer unsurları ile meydana getirdiği bütünlük göz önünde tutulmalıdır. Bu sebeple de zararın mevcut olup olmadığı ve mevcut ise bunun miktarı, varlığın, zarar gören için arz ettiği ekonomik önem ve değer üzerinden tespit edilmelidir¹²².

Maddi tazminat ise, yukarıda tanımı yapılan maddi zararın giderilmesi için talep edilen tazminat türüdür. Zira zarar veren, zarar görenin maddi zararını gidermekle yükümlüdür. Bu tanımdan da anlaşılabilirliği üzere maddi tazminatın amacı, zarar verici olay olmasaydı, zarar gören malvarlığı açısından hangi durumda bulunacak idiyse, o durumun yeniden tesis edilmesidir. Zarar ile tazminat arasında sıkı bir bağ bulunduğu için, maddi tazminatın, zarar görenin malvarlığında meydana gelen eksilmeyi tamamen karşılaması gerekmektedir. Ancak maddi tazminat zararın azami miktarıyla da sınırlıdır. Bu sebeple de maddi tazminat hiçbir şekilde maddi zararı aşmamalıdır. Çünkü maddi tazminatın amacı, zarar vereni cezalandırmak ya da zarar göreni zenginleştirmek olmayıp, sadece gerçekleşen zararı gidermektir. Ancak zararın tamamen giderilmesi yönündeki katı bir uygulama bazen bir takım haksız sonuçların meydana gelmesine sebep de olabilir. Somut olayda meydana gelen bazı özel sebepler, tazminattan bir takım indirimler yapılmasına, dolayısıyla da maddi tazminatın, maddi zarardan daha az olmasını haklı kılabılır. Söz konusu sebeple, kanun koyucu tarafından TBK.'nun 51. ve 52. maddelerinde birtakım sebepler tazminattan indirim sebebi olarak kabul edilmiştir. İşte TBK.'nun 51. ve 52. maddelerinde öngörülen sebeplerin mevcut olması halinde hâkim, tazminatta indirim yapabileceği gibi, tazminat talebini tamamen de reddedebilir¹²³.

Doktrinde geçici ödemelerin düzenlenmiş olduğu TBK.'nun 76. maddesinin istisnai bir madde olması sebebiyle, dar yorumlanması gerektiği, aksi halde geçici ödemelerin amacından çıkacağı ve davanın reddi halinde geçici ödemelerin iade edilecek olması sebebiyle iş bu durumun taraflar için kolaylıktan çok bir ıstıraba dönüşeceği belirtilmektedir. Bu sebeple, madde gerekçesine bakılarak sadece maddi tazminat davaları için geçici ödeme kararı verilebileceği kabul edilmektedir¹²⁴. Çünkü yukarıda da belirttiğimiz

¹²² Eren, s. 523-524.

¹²³ Eren, s. 763; Oğuzman/Öz, s. 111-129.

¹²⁴ Yılmaz, s. 122-123.

üzere geçici ödemeye karar verilebilmesi için zarar görenin iddiasının haklılığını inandırıcı delillerle kanıtlanması gerekmektedir. Maddi tazminatın konusunu oluşturan zararlar ise manevi tazminatın aksine belgelendirilerek ispatlanabilecek niteliktedirler. Ayrıca, geçici ödemenin amacı yukarıda da belirttiğimiz üzere acilen bir parasal desteğe ihtiyaç duyan mağdurun, mağduriyetinin bir nebze de olsa giderilmesi olduğundan, söz konusu düzenleme sadece maddi tazminat davaları için geçerli olacaktır¹²⁵.

B. Manevi Tazminat Davaları

Doktrinde manevi zarar; “Bir kişinin, kişi varlığını (şahıs varlığını) oluşturan hukuki değerlerin ihlali (saldırıya uğraması) dolayısıyla uğramış olduğu objektif eksilme ve kayıplar” olarak tanımlanmaktayken¹²⁶, manevi tazminat ise, “zarar görenin kişilik değerlerinde iradesi dışında meydana gelen eksilmenin giderilmesi” olarak tanımlanmaktadır¹²⁷.

Manevi zarar ve manevi tazminat TMK. ile TBK.’nun çeşitli maddelerinde düzenlenmiş olup, TMK.’nun 26., 121., 158/II., 174/II. maddeleri ile TBK.’nun 56. maddesinde manevi tazminat davası açılabilir özel haller düzenlenmiştir. Söz konusu özel düzenlemeler dışındaki kişilik değerleri hukuka aykırı olarak ihlal edilen kişiler ise, TBK.’nun 58. maddesinde manevi tazminat davalarına ilişkin olarak yer alan genel düzenlemeye dayanarak manevi tazminat davası açabilirler. Söz konusu düzenlemeye göre; “Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir.” Bu haliyle söz konusu madde kişilik haklarını koruyan genel bir sorumluluk kuralıdır¹²⁸.

Özellikle hayat, vücut bütünlüğü, sağlık, özgürlük, isim, resim, şeref, haysiyet, ticari itibar, özel hayatın, evlilik birliğinin, aile bütünlüğünün ihlali halinde bir manevi zararın varlığından bahsedilebilir. İş bu manevi zararın giderilmesi için de bir manevi tazminatın zarar görene ödenmesi gerek-

¹²⁵ Yılmaz, s. 123.

¹²⁶ Eren, s. 531. Öz ise manevi tazminatı, “Bir kimsenin kişiliğine yapılan tecavülden duyduğu elem ve üzüntü” olarak tanımlamaktadır (Oğuzman/Öz, s. 40).

¹²⁷ Eren, s. 780.

¹²⁸ Eren, s. 780-781.

tedir. Ancak hemen belirtmeliyiz ki manevi zararın tazmin edilmesi için sadece bir kişilik hakkının veya değerinin haksız bir saldırıya maruz kalması ve iş bu değerlerde bir eksilmenin meydana gelmesi yeterli değildir. Bunların yanında zarar görenin söz konusu ihlal sebebiyle kişiliğinde, manevi varlığından objektif olarak meydana gelen bu eksilmeyi yaşaması, duyması, onu hissetmesi, bunun sonucunda da acı ve elem duyması gerekmektedir¹²⁹.

Manevi tazminat sadece haksız fiil hallerinde değil, TBK.'nın 114/II. maddesi gereğince sözleşmeden kaynaklı sorumluluk hallerinde de talep edilebilir¹³⁰.

Kişilik değerlerinin hukuka aykırı olarak ihlalinden dolayı hem maddi, hem de manevi zarar doğması da mümkündür. Örneğin beden bütünlüğü hukuka aykırı olarak ihlal edilen bir kişi hem maddi, hem de manevi zarara uğramıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus manevi tazminat talebinin, maddi tazminat talebinden bağımsız olmasıdır. Dolayısıyla hukuka aykırı eylem sebebiyle maddi bir zarar doğmamış olsa bile, manevi zarar doğmuş ise, zarar gören tek başına manevi tazminat talebinde bulunabilecektir¹³¹.

TBK.'nin 76. maddesinde, geçici ödeme kararı verilebilecek tazminatın niteliği, yani maddi ve manevi tazminat taleplerine ilişkin olarak geçici ödeme kararı verilip verilemeyeceği konusunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, yukarıda da belirtildiği üzere, geçici ödeme kararı verilebilmesi için, zarar görenin acil parasal desteğe ihtiyaç duyması gerekmektedir. Manevi tazminat davalarında ise, tazminatın niteliği gereği, acil olarak giderilmesi gerekli bir zarardan söz edilemeyeceğinden, manevi tazminat taleplerine ilişkin olarak geçici ödeme kararı verilemeyeceği kabul edilmektedir¹³². Yine geçici ödeme kararı verilebilmesi için, zarar görenin ekonomik durumunun geçici ödemeyi gerekli kılması da gerekmektedir. Ancak, manevi zararlardan dolayı zarar görenin ekonomik olarak zaruret haline düştüğünden bahsedilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla da, manevi tazminat taleplerine yönelik olarak açıkça kanunda bir düzenleme yer

¹²⁹ Eren, s. 532.

¹³⁰ Eren, s. 781.

¹³¹ Eren, s. 781; Oğuzman/Öz, s. 40.

¹³² Makaracı-Başak/Tek, s. 1123; Yılmaz, s. 125.

almamış olsa da, manevi tazminat taleplerine yönelik olarak geçici ödeme kararı verilemeyeceği kabul edilmektedir¹³³.

Manevi tazminat taleplerine ilişkin olarak geçici ödeme kararı verilemeyecek olması, geçici ödeme için sadece maddi tazminat talebinde bulunulması gerektiği anlamına da gelmemelidir. Maddi tazminat talebi yanında, manevi tazminat talebinin de bulunması halinde, hâkim maddi tazminat talebini dikkate alarak, diğer şartların da bulunması halinde geçici ödeme kararı verebilir¹³⁴.

Kanaatimizce, her ne kadar TBK.'nun 76. maddesinde, manevi tazminat taleplerine yönelik olarak geçici ödeme kararı verilip verilemeyeceği yönünde bir düzenleme yer almamış olsa da, manevi tazminat taleplerinde geçici ödeme şartlarının oluşmadığı kabul edilmelidir. Zira yukarıda da belirttiğimiz üzere, geçici ödeme kararı verilebilmesi için, zarar görenin acil parasal desteğe ihtiyaç duyması gerekmektedir. Manevi tazminat davalarında ise, tazminatın niteliği gereği acil olarak giderilmesi gerekli bir zarardan söz edilemez. Yine geçici ödeme kararı verilebilmesi için zarar görenin ekonomik olarak zaruret hali içinde bulunması da gerekmektedir. Ancak, manevi zararlardan dolayı zarar görenin ekonomik olarak zaruret haline düştüğünden bahsedilmesi mümkün değildir. Bu sebeplerle, her ne kadar ilgili maddede manevi tazminat taleplerine yönelik olarak geçici ödeme kararı verilip verilemeyeceğine ilişkin her hangi bir düzenleme yer almasa da, manevi tazminat taleplerine yönelik olarak geçici ödeme kararı verilmesi kanaatimizce mümkün değildir. Ancak, davacı manevi tazminat talebinin yanında maddi tazminat talebinde de bulunmuş ise, hâkim maddi tazminat talebini göz önünde bulundurarak geçici ödemeye karar verebilecektir.

VII. GEÇİCİ ÖDEMENİN ŞEKLİ VE MİKTARI

TBK.'nun 76. maddesinde geçici ödeme konusunda hâkime bir takdir yetkisi tanınmıştır. Şüphesiz hâkim bu takdir yetkisini kullanırken sınırsız bir serbestiye sahip değildir. TMK.'nun 4. maddesi gereğince hâkim takdir yetkisini kullanırken hukuka ve hakkaniyete göre karar vermesi gerekmektedir. Bu sebeple hâkim, geçici ödeme kararı verirken öncelikle, yukarıda

¹³³ **Yılmaz**, s. 125.

¹³⁴ **Yılmaz**, s. 126.

belirtmiş olduğumuz geçici ödemenin şartlarının somut olayda mevcut olup olmadığını inceleyecek, iş bu şartların somut olayda mevcut olması halinde TMK.'nın 4. maddesi gereğince hukuka ve hakkaniyete uygun miktarda ve şekilde bir geçici ödemeye karar verecektir¹³⁵.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, geçici ödemenin şeklini ve miktarını hâkim takdir edecek olmakla birlikte, dava dilekçesinde talep edilen tazminattan daha fazla bir geçici ödemeye karar verilemez. Yine hâkim, davacı tarafın geçici ödeme talebiyle de bağlı olup, iş bu talep sınırları içerisinde bir geçici ödeme şekline ve miktarına karar verecektir. Hâkim geçici ödeme miktarını takdir ederken davacı tarafın dava dilekçesinde talep etmiş olduğu tazminat miktarı ile bağlı olmakla birlikte, ayrıca geçici ödeme miktarının nihai karar sonucunda hükmedilecek tazminat miktarından fazla veya ona eşit ya da ona yakın olmaması da gerekmektedir. Yani hâkim, geçici ödemenin miktarını tayin ederken dava sonucunu öne çekecek nitelikte bir geçici ödemeye karar vermemelidir¹³⁶.

Uygulamada sıklıkla karşılaşılmamasına rağmen doktrinde, belirsiz alacak davası olarak açılan davalarda geçici ödeme kararı verilip verilemeyeceği üzerinde hiç durulmadığı görülmektedir. Bilindiği üzere belirsiz alacak davasında davanın açıldığı tarihte alacağın miktarı veya değeri tam olarak belirlenemediğinden davacı, dava değeri olarak asgari bir miktar göstermekte, bu miktar da çoğu zaman çok cüzi olmaktadır¹³⁷. Ancak yukarıda belirttiğimiz gibi dava dilekçesinde talep edilen tazminattan daha fazla bir geçici ödemeye karar verilemeyeceği gibi geçici ödeme miktarının nihai karar sonucunda hükmedilecek tazminat miktarından fazla veya ona eşit ya da ona yakın olmaması da gerekmektedir. Bu durumda davacının talep ettiği geçici ödeme miktarı, dava dilekçesinde ilk gösterilen dava değerinden daha yüksek olabilir. Gerçekten de davacı haksız fiilden kaynaklı olarak açmış olduğu belirsiz alacak davasında dava değeri olarak 1.000,00-TL. göstermiş olmasına rağmen, dava dilekçesinde 10.000,00-TL. geçici ödeme talebinde bulun-

¹³⁵ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 194.

¹³⁶ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 179; **Topuz**, s. 262-263; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 194-195; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1128.

¹³⁷ Belirsiz alacak davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Kuru/Arslan/Yılmaz** (Usul), s. 276-277; **Pekcanitez/Özkes/Atalay** (Usul), s. 303-309.

muş olabilir. Bu durumda mahkeme hâkimi nasıl bir karar vermelidir? Kanaatimizce belirsiz alacak davasının da geçici ödemenin de temelinde aynı düşünce, zarar gören davacının korunması, bulunmaktadır. Bu durumda zarar gören davacı lehine getirilmiş bir düzenlemenin aleyhine sonuç verecek şekilde yorumlanmaması gerekmektedir. Ayrıca geçici ödemeye karar verirken dikkat edilecek husus geçici ödeme miktarının nihai karar sonucunda hükmedilecek tazminat miktarından fazla veya ona eşit ya da ona yakın olmamasıdır. Ancak belirsiz alacak davasında ilk başta dava açılırken gösterilen dava değeri sembolik bir değerdir. Daha sonra alacağın miktarı belirlenebilir olduğunda davacı dava değerini arttıracak ve dava iş bu arttırılan miktara göre karara bağlanacaktır. Yani asıl dava değeri ilk başta gösterilen değer olmayıp, davanın sonucunda arttırılacak olan değerdir¹³⁸. Bu sebeple de hâkim burada dava değerinin çok düşük olduğundan bahisle geçici ödeme talebini reddetmemelidir. Hâkimin yapması gereken yukarıda belirtmiş olduğumuz geçici ödeme şartlarının dosya kapsamında bulunması halinde dava sonucunda hükmedilecek olan dava değerini tespit etmeye çalışarak geçici ödeme miktarını belirlemektir. Bu durumda hâkim tecrübesine (dava konusu olaya benzer olaylara ilişkin olarak daha önceden hükmedilen tazminat miktarlarını göz önünde bulundurarak) dayanarak geçici ödeme miktarını belirleyebileceği gibi, her ne kadar dosya tam olarak tekemmül etmediği için alınacak bilirkişi raporu alacağın miktarını tam olarak belirlemeye yetmeyecek olsa da, az çok dava sonucunda hükmedilebilecek miktarı belirleyebilmek için bilirkişi raporu alarak da geçici ödeme miktarını belirleyebilir. Ancak hâkimin burada çok dikkatli olması, dava sonucunda hükmedilecek tazminattan fazla bir geçici ödemeye karar vermemesi, gerekirse geçici ödeme talebini hemen değil, davayı belli bir aşamaya getirdikten sonra karara bağlaması gerekmektedir.

Doktrinde aynen tazmin şeklinde geçici ödeme kararı verilmesinin mümkün olmadığı, geçici ödemeye sadece nakden olarak karar verilebileceği, aksi halde geçici ödemenin bir ön tazminat niteliğine bürüneceği ve bu kapsamda dava sonuçlanmadan davalının tazminata zorlanması riski doğabileceği belirtilmektedir¹³⁹.

¹³⁸ Pekcanitez/Özekes/Atalay (Usul), s. 303.

¹³⁹ Topuz, s. 292; Makaracı-Başak/Tek, s. 1131.

Doktrinde tartışma konusu yapılan konulardan bir diğeri de, davacının geçici ödemelere ilişkin olarak faiz talebinde bulunup bulunamayacağıdır.

Söz konusu tartışma ile alakalı çoğunluk görüşüne göre, davacı taraf geçici ödemelere ilişkin olarak faiz talebinde bulunabilir¹⁴⁰.

Konuyla alakalı diğeri görüşe göre ise, geçici ödeme bir tazminat değildir. Bu sebeple de geçici ödemelere ilişkin olarak faiz talep edilememelidir¹⁴¹.

Doktrinde zarar gören davacının faiz talebinde bulunması halinde, faizin hangi tarihten itibaren işletilmeye başlatılacağı konusunda da bir görüş ayrılığı bulunmaktadır. Gerçekten de bir görüşe göre, TBK.'nin 117/II. maddesi gereğince haksız fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren geçici ödemenin yapıldığı tarihe kadar geçen süre için kanunu faiz işletilmesi gerekmektedir¹⁴². Diğeri bir görüşe göre ise, geçici ödemeler hâkimin takdirine bağlı olmaları sebebiyle dava tarihinde muayyen ve muaccel değildir. Bu sebeple de zarar görenin faiz talebinde bulunması halinde, geçici ödemelere ilişkin ara karar tarihinden itibaren faiz yürütülmesi gerekmektedir¹⁴³. Söz konusu iki görüşü de kabul eden diğeri bir görüşe göre ise, geçici ödeme ara karar niteliğinde bir alacak olduğu için karar tarihinden itibaren faiz uygulanması gerekmektedir. Ancak TBK.'nin 76. maddesinde açıkça bir hüküm bulunmasa da mahkeme, TBK. 117/II. maddesi gereğince geçici ödemeye haksız fiil tarihinden itibaren yasal temerrüt faizi uygulanmasına da karar verebilir¹⁴⁴. Yine, nihai karar ile birlikte geriye doğru geçici ödemeye hükmedilmesi halinde de, Yargıtay 12. H.D.'nin 23.06.2004 tarih ve 17879/22485 sayılı kararı ile benzer şekilde karar tarihinden itibaren geçici ödemelere faiz işletilmesi gerektiği savunulmaktadır¹⁴⁵.

Söz konusu tartışmalara ilişkin olarak görüşümüzü belirtmemiz gerekirse, öncelikli olarak, geçici ödemelere ilişkin davacının faiz talebinde bulunmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır. Hatta TBK.'nin 76/II.

¹⁴⁰ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 196; **Yavuz** (2011), s. 188; **Yavuz** (Şerh), s. 591.

¹⁴¹ **Topuz**, s. 291.

¹⁴² **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 196.

¹⁴³ **Yavuz** (2011), s. 188; **Yavuz** (Şerh), s. 591; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1131-1132.

¹⁴⁴ **Yılmaz**, s. 119.

¹⁴⁵ **Yavuz** (2011), s. 188; **Yavuz** (Şerh), s. 591.

maddesinde, “...*tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte gerivermesine karar verir.*” hükmü karşısında bunun kabulü bizce bir zorunluluktur. Zira davanın reddi halinde yapılan geçici ödemelerin faizi ile birlikte davalıya iadesine karar verilecekken, davanın kabulü halinde hükmedilecek tazminattan mahsup edilecek geçici ödemelere faiz talep edilemeyeceğini kabul etmek bizce eşitlik ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Bu sebeple kanaatimizce davacı taraf geçici ödemelere ilişkin faiz talebinde bulunabilir. Bunda herhangi bir engel yoktur. Zarar gören davacının faiz talebinde bulunması halinde faizin hangi tarihten itibaren işletilmeye başlatılacağı konusunda ise, kanaatimizce borcun kaynağına bakılarak ikili bir ayırım yapılması gerekmektedir. Zira yukarıda da belirttiğimiz üzere, haksız fiilden kaynaklı borç ilişkileri ile TBK.’nun 114/II. maddesi hükmü gereğince sözleşmeye aykırılıktan kaynaklı borçlara ilişkin olarak geçici ödeme kararı verilebilmektedir. Söz konusu borç kaynakları dışındaki borçlara ilişkin olarak ise geçici ödeme kararı verilmesi mümkün değildir. Bu kapsamda, borcun kaynağı eğer bir haksız fiil ise bu durumda TBK.’nun 117/II. maddesindeki, “...*haksız fiilde fiilin işlendiği... tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur*” hükmü gereğince haksız fiil tarihinden geçici ödemenin yapılacağı tarihe kadar faiz işletilmesi gerekmektedir. Ancak borcun kaynağı bir sözleşmeye aykırılık ise, bu durumda TBK.’nun 117/II. maddesi gereğince sözleşmeye konu borcun ifa edileceği tarihin belirlenmiş olup olmadığına bakılması gerekmektedir. Eğer sözleşmeye konu borcun ifa tarihi belirlenmiş ise, TBK.’nun 117/II. maddesinde ki, “*Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle, ...borçlu temerrüde düşmüş olur.*” hükmü gereğince borcun ifa tarihinden itibaren geçici ödemenin yapılacağı tarihe kadar faiz işletilmesi gerekmektedir. Eğer sözleşmeye konu borcun ifa edileceği tarih belirlenmemiş ise, bu durumda, TBK.’nun 117/I. maddesinde ki, “*Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.*” hükmü gereğince davacının davalıyı ihtar ederek temerrüde düşürüp düşürmediğine bakılması gerekmektedir. Eğer davacı daha önceden sözleşmeye aykırı davranan davalıyı ihtar ederek temerrüde düşürmüştür ise, temerrüt tarihinden itibaren geçici ödemenin yapılacağı tarihe kadar faiz işletilmesi gerekmektedir. Ancak, davacı daha önceden sözleşmeye aykırı

davranan davalıyı ihtar ederek temerrüde düşürmemiş ise, bu durumda davanın açıldığı tarih itibarıyla davalı temerrüde düşmüş sayılacağından, dava tarihinden itibaren geçici ödemenin yapılacağı tarihe kadar faiz işletilmesi gerekmektedir.

Doktrinde, hâkimin geçici ödeme miktarını ve şeklini takdir ederken, TBK.'nun 51. ve 52. maddeleriyle bağlı olduğu, bu kapsamda hâkimin, durumun gereği ile kusurun ağırlığını dikkate alacağı, daha sonra da zarar görenin, zararı doğuran fiile razı olup olmadığı veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olup olmadığı yahut da zarar görenin tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırıp ağırlaştırmadığına bakarak öngörülen geçici ödeme miktarında indirim yapıp yapılmaması gerektiğini değerlendireceği belirtilmektedir¹⁴⁶.

Bize göre de, geçici ödemenin miktarını ve şeklini belirlerken hâkimin, haksız fiillere ilişkin olarak tazminatın belirlenmesi ile ilgili TBK.'nun 51. maddesiyle bağlı olduğu tartışmasıdır. Bu kapsamda hâkimin, somut olaydaki durumun gereği ile kusurun ağırlığını göz önünde bulundurarak tazminatın miktarını ve ödeme biçimini takdir etmesi gerekmektedir. Ancak TBK.'nun 52/II. maddesi bakımından aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Her ne kadar TBK.'nun 52/II. maddesinin kanun sistematigi bakımından geçici ödemelere ilişkin olarak uygulanmasında herhangi bir engel bulunmasa da, TBK.'nun 52/II. maddesinin geçici ödemelerin düzenlendiği TBK.'nun 76. maddesi ile birlikte uygulanması, söz konusu iki düzenlemenin amaçları dikkate alındığında, bizce mümkün değildir. Zira yukarıda¹⁴⁷ açıklamış olduğumuz üzere, TBK.'nun 52/II. maddesinin uygulanabilmesi için öncelikli olarak zarar verenin olayın meydana gelmesinde kastı veya ağır ihmalinin değil, hafif kusurunun bulunması gerekmektedir. Eğer zarar verenin kusuru hafif düzeyden fazla ise, o zaman hâkimin tazminat miktarında indirim yapması mümkün değildir. Yine söz konusu hükmün uygulanabilmesi için zarar verenin tazminatın tamamını ödemesi halinde ekonomik olarak büyük bir sıkıntıya düşme ihtimali de bulunmalıdır. Zarar verenin ekonomik yönden büyük bir sıkıntıya düşme ihtimalinden kasıt, zarar vere-

¹⁴⁶ **Topuz**, s. 283; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 195. Maddi tazminatın belirlenmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğzman/Öz**, s. 111-127.

¹⁴⁷ Bkz. başlık V-D.

nin ödeme zorluğu içinde bulunması veyahut hayat seviyesinde bir düşme ihtimali bulunması demek değildir. Zarar verenin söz konusu tazminatın tamamını ödemesi halinde yoksulluğa düşecek olması gerekmektedir. Zarar verenin öngörülen tazminatı ödemesi halinde yoksulluğa düşme ihtimali yoksa hâkimin indirim yapması da mümkün değildir. Ancak, uğradığı zarar, zarar göreni de zor duruma düşürmekteyse hâkim tazminatta herhangi bir indirim yapamaz. Çünkü söz konusu düzenlemelerin temelinde hakkaniyet düşüncesi yatmakta olup, zarar gören ile zarar verenin ekonomik durumları eşit veya yakın seviyede ise bu durumda hakkaniyet ilkesi gereğince zarar görene öncelik tanınması gereklidir¹⁴⁸. Bu kısa açıklamalardan sonra TBK.'nun 52/II. maddesini geçici ödemeler bakımından uygulanıp uygulanmayacağını değerlendirecek olursak, yukarıda açıkladığım üzere geçici ödemelerin amacı *“hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunmakla birlikte, somut olayda uğradığı zararı giderilmesi için acilen parasal desteğe ihtiyaç duyan ve tazminat yükümlüsünün, uğradığı zarardan sorumluluğunu hâkime sunduğu inandırıcı kanıtlarla ortaya koyan zarar görenlerin korunması”*dir. Bu kapsamda, zarar gören lehine geçici ödeme kararı verilebilmesi için zarar görenin ekonomik olarak zaruret hali içinde bulunması gerekmektedir. Söz konusu hususlar dikkate alındığında, ekonomik olarak zaruret hali içinde bulunduğu için geçici ödeme talebinde bulunan zarar görenin, ekonomik olarak zarar verenden daha iyi durumda olduğundan bahsedilmesi mümkün değildir. Yukarıda belirttiğimiz üzere TBK.'nun 52/II. maddesinin temelinde hakkaniyet düşüncesi yatmakta olup, zarar gören ile zarar verenin ekonomik durumları eşit veya yakın seviyede ise, bu durumda hakkaniyet ilkesi gereğince zarar görene öncelik tanınması gereklidir. Bu sebeple de, TBK.'nun 52/II. maddesinin geçici ödemelerde uygulanması mümkün değildir.

TBK.'nun 52/I. maddesinde, zarar görenin, zararın artmasına veya tazminat yükümlüsünün durumunun ağırlaştırılmasına sebep olması halinde hâkimin, tazminatın indirilmesine veya tamamen kaldırılmasına karar verebileceği düzenlenmektedir. Doktrinde, söz konusu düzenlemeden hareket eden bir görüşe göre, zarar görenin geçici ödeme talebinde bulunmaması sebebiyle zararın artması halinde, TBK.'nun 52/I. maddesi gereğince hâkim

¹⁴⁸ Eren, s. 769-770.

tarafından tazminat miktarı indirilebileceği gibi tamamen kaldırılabilir de. Zira ekonomik imkânsızlıklar sebebiyle kendisini tedavi ettiremeyecek durumda bulunan zarar görenler, geçici ödeme sayesinde tedavi imkânına kavuşacakları için, tazminat yükümlüsünün zararını da arttırmamış olacaklardır¹⁴⁹. Söz konusu görüş adeta, zarar görenin, geçici ödeme talebinde bulunmasını bir zorunluluk olarak kabul etmektedir. Bu kapsamda, zarar görenin, geçici ödeme talebinde bulunmaması sebebiyle gerekli tedavileri alamadığı için zararının artmasına sebep olduğu iddia edilerek, TBK.'nun 52/I. maddesi hükmünün uygulanıp uygulanamayacağının da tartışılması gerekmektedir. Hemen belirtmeliyiz ki, zarar görenin herhangi bir kusursuz sorumluluk hükmü kapsamına girmeyen kusursuz davranışları, zararın doğmasına veya artmasına ne kadar katkıda bulunursa bulunsun, davalının davranışı ile zarar arasındaki illiyet bağına kesmemişse, TBK.'nun 52/I. maddesinin uygulanmasını gerektirmez¹⁵⁰. Ancak zarar gören, TMK.'nun 2/I. maddesinde öngörülen dürüstlük kuralı gereğince zararın artmasını önleyecek ya da sınırlayacak tedbirleri almamışsa ve bunun sonucu olarak da zarar artmış ise burada ortak kusur olduğu kabul edilebilir. Ortak kusuru oluşturan davranış kasti olabileceği gibi, ihmali de olabilir¹⁵¹. Bu kapsamda, TBK.'nun 52/I. maddesi hükmünün uygulanabilmesi için kural olarak zarar görenin bir kusurunun bulunması gerekmektedir. Kusur ise, hukuk düzeninin kınadığı, hoş görmediği davranış biçimidir. Bu sebeple de, kusurdan bahsedebilmek için hukuka aykırı bir davranışın bulunması gerekmektedir. Kusurlu olan bir davranış daima hukuka aykırı bir fiildir. Kusurlu bir davranışın hukuka aykırı olmaması mümkün değildir¹⁵². Örneğin parmakları kesilen zarar görenin hastaneye gitmemesi sebebiyle kangren olup parmaklarının kesilmesi halinde zarar görenin zararın artmasına sebep olduğundan bahsedil-

¹⁴⁹ **Burcuoğlu**, Haluk: Borçlar Kanunu Tasarısı'nın Haksız Eylem Sorumluluğu ve Kira ile İlgili Düzenlemesiyle Getirilen Yenilikler, İsviçre Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nun Alınışının 80. Yılı Sempozyumu, 28 Nisan 2006, İstanbul 2007, s. 91; **Gürpınar**, s. 293; **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 186; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1129-1130.

¹⁵⁰ **Oğuzman/Öz**, s. 123-124.

¹⁵¹ **Eren**, s. 766-769; **Oğuzman/Öz**, s. 120.

¹⁵² **Eren**, s. 569; **Oğuzman/Öz**, s. 53-54.

lebilir¹⁵³. Ancak bunun için zarar görenin imkânı olduğu halde gerekli tedaviyi olmaması gerekmektedir. Eğer zarar gören, imkânı olmadığı için tedavi olamamış ise, burada zarar görenin kusurundan veya ihmalden söz edilemez. Peki, zarar görenin geçici ödeme talebinde bulunmaması kusur olarak kabul edilebilir mi? Bu soruya cevap verebilmek için HMK.'nın 24/II. maddesine değinmek gerekmektedir. HMK.'nın 24/II. maddesinde, “*Kanunda açıkça belirtilmedikçe, hiç kimse kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamaz.*” hükmü yer almaktadır. Söz konusu hüküm ile taraflara lehlerine olan bir talepte bulunmaya zorlanamayacakları düzenlenmektedir. Yani kanun koyucu, zarar görenin lehine olan bir talepte bulunmamasını hukuka aykırı saymamakta, tam tersine bunu hukuka uygun bir davranış olarak kabul etmektedir ki, onun bu davranışını “*talep etmeye zorlanamaz*” diyerek korumaktadır. Bu hüküm karşısında, zarar görenin lehine olan bir talepte bulunmaması, kusur veya ihmâl olarak kabul edilemez ve bu sebeple de TBK.'nın 52/I. madde hükmü uygulanamaz. Ayrıca, yukarıda¹⁵⁴ da belirttiğimiz üzere, davalının da zarar gören davacı lehine geçici ödeme talebinde bulunmasında herhangi bir engel de bulunmamaktadır. Bu sebeple de zarar gören davacının tek başına geçici ödeme talebinde bulunmaması bir kusur olarak değerlendirilerek tazminatta indirim yapılması veya tazminatın tamamen kaldırılması söz konusu olamaz. Açıklanan sebeplerle zarar görenin geçici ödeme talebinde bulunmaması halinde TBK.'nın 52/I. maddesinin uygulanarak tazminat miktarının indirilebileceği veya tamamen kaldırılabilmesine yönelik doktrindeki iş bu görüş bizce yerinde değildir.

Hâkim, geçici ödeme miktarını tayin ederken, orantılılık ilkesine ve tarafların menfaat dengesine uygun karar vermesi gerekmektedir¹⁵⁵.

Hâkim, geçici ödeme miktarını takdir ederken TMK.'nın 4. maddesi gereğince hukuka ve hakkaniyete uygun karar vermesi gerektiğini yukarıda belirtmiştik. Bu kapsamda, geçici ödeme miktarının davacıyı tatmin edici ve acilen giderilmesi gereken zararı giderici nitelikte olması gerekmektedir. Ayrıca, geçici ödeme miktarının davalıyı mağdur edici düzeyde de olma-

¹⁵³ Eren, s. 769.

¹⁵⁴ Bkz. başlık V-A.

¹⁵⁵ Antalya (Geçici Ödeme), s. 195.

ması, tarafların menfaatler dengesine uygun olması gerektiği de belirtilmektedir¹⁵⁶.

Hâkim, TBK.'nin 76. maddesi hükmünü uygularken ihsas-ı reye sebep olabilecek davranışlardan kaçınmalıdır. Bu kapsamda, taraflara düşüncesini yansıtacak nitelikte bir geçici ödeme ara kararı kurmaması gerekmektedir. Hakkaniyet adı altında acıma duygusu ile hareket etmeyerek, davacının haksız çıkma ihtimali ile zarar görenin geçici ödemeler sayesinde elde edeceği parayı geri verme güçsüzlüğüne düşebileceğini göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca hâkim, iş bu düzenlemenin istisnai bir düzenleme olduğunu göz önünde bulundurarak olabildiğince az başvurulması gerektiğini de unutmamalıdır¹⁵⁷.

TBK.'nin 51. maddesi gereğince hâkim geçici ödemenin peşin (sermaye şeklinde) şekilde yapılmasına karar verebileceği gibi irat şeklinde (dönemsel olarak) ödenmesine de karar verebilir¹⁵⁸. Geçici ödemelerin irat şeklinde yapılmasına karar verilmesi halinde, karar kesinleşinceye kadar geçici ödemenin devam ettirilmesine de karar verilebilir¹⁵⁹. Ayrıca, hâkim, dosyanın temyiz aşamasında uzun süre kalacağını düşünerek nihai kararlar geçmişe dönük olarak geçici ödemeye karar vermesi de mümkündür¹⁶⁰.

VIII. GEÇİCİ ÖDEMENİN HÜKME ETKİSİ

A. Hükmedilen Tazminattan Geçici Ödemenin Mahsubu

TBK.'nin 76/II. maddesinde; “*Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir.*” hükmü yer almaktadır. Söz konusu düzenleme gereğince, hâkimin yargılama sonucunda hükmettiği tazminat

¹⁵⁶ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 195-196.

¹⁵⁷ **Yavuz** (2011), s. 188. Oğuzman/Öz ise, hâkimin TBK.'nin 76. maddesi gereğince kanunu yetkisini kullanarak geçici ödeme kararı vermesinin ihsas-ı rey sayılmasının söz konusu olamayacağını belirtmektedir (**Oğuzman/Öz**, s. 132).

¹⁵⁸ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 196; **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1131. Tazminat şeklinin belirlenmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğuzman/Öz**, s. 112-115; **Antalya** (Genel Hükümler), s. 742-748.

¹⁵⁹ **Antalya** (Geçici Ödeme), s. 189.

¹⁶⁰ **Yavuz** (2011), s. 188.

miktarı, geçici ödemelerin miktarından fazla ise, geçici ödemelerin miktarı hükmedilen tazminat miktarından mahsup edilecektir.

Ayrıca, TBK.'nın 76/II. maddesinde yer alan; “...*tazminata hükmedilmezse hakim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir*” hükmünden hareketle, davacı temerrüt faizi talep etmemiş olsa bile, esas karar verilirken, daha önceden ödenmesine karar verilen geçici ödemelerin miktarına, hüküm anına kadar temerrüt faizi işletilerek, iş bu işlemiş olan temerrüt faizinin davalı lehine olarak asıl tazminat miktarından indirilmesi gerekmektedir¹⁶¹.

Doktrinde, hükmedilen tazminat miktarının geçici ödemelerin miktarından fazla olması halinde, mahsup işleminin hüküm aşamasında mı, yoksa infaz aşamasında mı yapılması gerektiği konusunda bir takım görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Gerçekten de, konuyla ilgili olarak doktrinde yer alan ilk görüşe göre, hâkim, nihai kararını verirken, takdir etmiş olduğu tazminat miktarından geçici ödemelerin mahsubunu yaptıktan sonra kalan bakiye için hüküm kurmayacak, sadece hüküm fıkrasında, takdir ettiği tazminat miktarını belirtecek ve daha önceden vermiş olduğu ara karar uyarınca yapılan geçici ödemelerin miktarının, infaz aşamasında, yani cebri icra aşamasında, mahsubunun yapılması gerektiğini belirtecektir. İcra memuru, geçici ödemelerin mahsubunu yaparken sadece fiilen yapılan geçici ödemelerin miktarını dikkate alacak, geçici ödeme kararı verildiği halde, fiilen yapılmayan geçici ödemeleri ise dikkate almayacaktır. Davacı tarafın tazminat talebine ilişkin olarak ayrıca faiz uygulanmasına da karar verilmiş ise, faize esas tazminat tutarından ilk önce, tazminatın başlangıcı ile ilk geçici ödemenin yapıldığı tarihe kadar hükmedilen tazminata faiz işletilecek, daha sonra ödenen geçici ödeme miktarı düşülerek bir sonraki ödemeye kadar tekrar faiz işletilecektir¹⁶².

İkinci görüşe göre ise, mahsup işlemi, infaz aşamasına, yani cebr-i icra aşamasına bırakılamaz. Davanın kabulü halinde, geçici ödemelerin ifa edilip edilmediğine ve ifa tarihine bakılmaksızın hâkimin bizzat hükmedilen tazmi-

¹⁶¹ Kılıçoğlu (Sempozyum), s. 182.

¹⁶² Antalya (Geçici Ödeme), s. 196.

nattan geçici ödemeleri mahsup edip, kalan meblağ için hüküm kurması gerekmektedir. Yani hâkim, davacıya yapılan geçici ödemelerin miktarını tespit ettikten sonra, bu geçici ödemelerin miktarını hükmettiği tazminattan mahsup edecek ve bundan sonra kalan tutar için de haksız fiil tarihinden itibaren faiz işletileceği yönünde hüküm kuracaktır¹⁶³.

Kanaatimizce, hükmedilen tazminat miktarının geçici ödemelerin miktarından fazla olması halinde, mahsup işleminin infaz aşamasında yapılmasını savunan görüş daha isabetlidir. Her ne kadar davacı tarafın faiz talebinin bulunmaması halinde, hâkimin kolaylıkla yapılan geçici ödemelerin toplam miktarını tespit edip, hükmedilen tazminattan mahsup etmesi mümkün olsa da, bu her zaman bu kadar kolay değildir. Zira zarar görenin talepte bulunması halinde hem hükmedilen tazminata, hem de geçici ödemelere ayrı ayrı faiz işletilmesi gerektiğini yukarıda belirtmiştik¹⁶⁴. Bu durumda, hükmedilen tazminat ile geçici ödemeler için işleyecek faizin başlangıç tarihi aynı olacak ise de, burada dikkat edilmesi gereken asıl konu, hükmedilen tazminat miktarı ile geçici ödemelerin ödeme tarihlerinin farklı olacak olması sebebiyle, işleyecek faiz oranı ile miktarlarının da farklı olacağıdır. Birden fazla geçici ödemeye hükmedilmesi halinde durum daha da karışacaktır. Bu durumda hâkimden tek tek işlemiş faiz miktarlarını da tespit ederek hükmedilen tazminattan mahsup etmesi beklenemez. Ayrıca hemen belirtelim ki, hükmedilen tazminatın ne zaman ifa edileceğinin önceden bilinmesi mümkün olmadığı için, ne kadar faiz işletileceği, bu kapsamda davalının ne kadarlık bir toplam ödeme yapması gerektiğinin hüküm aşamasında hâkim tarafından bilinmesi de mümkün değildir. Bu sebeple de, hükmedilen tazminat miktarından yapılan geçici ödemelerin mahsubunun infaz aşamasında, yani cebr-i icra aşamasında yapılması gerekmektedir. Hâkim, hüküm fıkrasında hükmedilen tazminat miktarını belirterek, iş bu tazminattan yapılan geçici ödemelerin mahsup edilmesi gerektiğine dair hüküm kurması yeterli sayılmalıdır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, hâkim, geçici ödemelerin irat biçiminde yapılmasına da karar verebilir. Bu durumda yapılan geçici ödemelerin hükmedilen tazminattan nasıl mahsup edileceği belirsizdir. Konuyla ilgili olarak doktrinde, durumun gereklerine göre hâkimin, toptan mahsuba karar verebi-

¹⁶³ Yavuz (2011), s. 189; Aydoğdu/Ayan, s. 37.

¹⁶⁴ Bkz. başlık VII.

leceği gibi, uygun oranda iratlara mahsup edilmesine de karar verebileceği belirtilmektedir¹⁶⁵.

B. Davanın Reddi Halinde Geçici Ödemelerin İadesi

TBK.'nun 76/II. maddesinde; "...*tazminat hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir.*" hükmü yer almaktadır. Söz konusu hüküm gereğince tazminat davasının tamamen reddi halinde davacının almış olduğu geçici ödemelerin faiziyle birlikte davalıya iadesi gerekmektedir. Bu iade için davalının, davacıya karşı dava açmasına gerek bulunmamaktadır. Hâkim nihai kararlarla birlikte iade kararını da vermesi gerekmektedir¹⁶⁶.

Doktrinde davanın reddi veya fazla geçici ödeme yapılması halinde yapılacak olan iadenin hukuki niteliği konusunda da bir takım tartışmalar bulunmaktadır. Bu konudaki ilk görüşe göre iade sebepsiz zenginleşmeye dayanmaktadır¹⁶⁷. Diğer görüşe göre ise iadenin kanundan kaynaklandığının kabulü gerekmektedir¹⁶⁸.

Davanın reddi veya fazla geçici ödeme yapılması halinde yapılacak olan iadeye hangi tarihten itibaren faiz işletileceği konusu da tartışmalı olup, bu konudaki ilk görüşe göre, geçici ödemenin yapıldığı andan, yani davacının eline geçtiği tarihten itibaren, davalıya iadesine kadar geçen süre için faize hükmedilmesi gerekmektedir¹⁶⁹. Diğer görüşe göre ise, söz konusu geçici ödeme hâkim kararı ile yapılmış olduğundan zenginleşen davacı iyiniyetli olarak kabul edilerek TBK. 117/II. maddesi uygulanmalıdır. Ancak her ne kadar davacı taraf TBK.'nun 117/II. maddesi gereğince iyiniyetli olsa da ayrıca davalının ihtarına gerek olmaksızın mahkeme kararının tebliğinden itibaren yasal faiz işletilmesi gerekmektedir¹⁷⁰.

¹⁶⁵ Topuz, s. 292.

¹⁶⁶ Oğuzman/Öz, s. 132

¹⁶⁷ Kılıçoğlu (Sempozyum), s. 180; Yavuz (Şerh), s. 590; Aydoğdu/Ayan, s. 37.

¹⁶⁸ Makaracı-Başak/Tek, s. 1137.

¹⁶⁹ Kılıçoğlu (Genel Hükümler), s. 430; Topuz, s. 291; Yavuz (2011), s. 188; Yavuz (Şerh), s. 592; Aydoğdu/Ayan, s. 37 (Kitabın yazarlarından Ayan'ın şahsi görüşü); Makaracı-Başak/Tek, s. 1137-1183.

¹⁷⁰ Aydoğdu/Ayan, s. 38 (Kitabın yazarlarından Aydoğdu'nun şahsi görüşü).

Davanın reddi veya fazla geçici ödeme yapılması halinde yapılacak olan iadeye uygulanacak faiz miktarı konusunda da doktrinde bir uzlaşma bulunmamaktadır. Konuyla alakalı ilk görüşe göre, geçici ödemenin yapıldığı andan iadesine kadar geçen süre için kanuni faiz oranında anapara faizi işletilmesi gerekmektedir¹⁷¹. Diğer görüşe göre ise, temerrüt faizi işletilmesi gerekmektedir¹⁷².

Davanın reddi veya fazla geçici ödeme yapılması halinde yapılacak olan iadeye uygulanacak faizin ticari faiz mi yoksa adi faiz mi olacağı konusunda da davacının asıl alacak için talep ettiği faiz türüne bakarak karar verilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Buna göre, davacı davasında adi işlerde uygulanan faiz talebinde bulunmuş ise, iade için de adi işlerde uygulanan faiz, davacı davasında ticari işlerde uygulanan faiz talebinde bulunmuş ise, iade için de ticari işlerde uygulanan faize hükmedilmesi gereklidir¹⁷³.

Doktrinde, davanın reddi halinde davacının tahsil ettiği geçici ödemelerin haksız hale geleceği belirtilerek, geçici ödemelere ilişkin olarak ihtiyati tedbir taleplerinde olduğu gibi bir teminat şartı getirilmemesi eleştirilmektedir. Zira geçici ödemeler ekonomik olarak zor durumda bulunan kişilere yapılabileceğinden, davanın reddi halinde veya geçici ödemelerin altında bir miktar tazminata hükmedilmesi halinde, davalının iade alacağının tahsili çok büyük bir risk altında bulunduğu belirtilmektedir. Bu sebeple de söz konusu düzenleme eleştirilmektedir¹⁷⁴. Yine benzer mahiyetteki bir başka eleştiriye göre de, davalı bir mahkeme kararına dayalı olarak davacıya geçici ödemede bulunmuş olduğundan, davanın reddi halinde davalının yapmış olduğu iş bu geçici ödemelerin davacıdan geri alınamama riskini de devlet üstlenmelidir. Bu sebeple de, davanın reddi halinde yapılan geçici ödemeler davacıdan geri

¹⁷¹ **Makaracı-Başak/Tek**, s. 1137-1138.

¹⁷² **Aydoğdu/Ayan**, s. 37.

¹⁷³ **Aydoğdu/Ayan**, s. 39.

¹⁷⁴ **Kılıçoğlu** (Sempozyum), s. 180-183. Ancak Gürpınar'a göre, her ne kadar TBK. 76. maddesinde söz konusu hükmün uygulanabilmesi için davacıdan teminat istenebileceği yönünde herhangi bir ifade yer almamış olsa da, bu durum, geçici ödemeye karar verecek olan hâkimin davacıdan teminatı istemesine engel değildir. Hâkim istediği takdirde geçici ödeme talep eden davacıdan kendi belirleyeceği bir türde ve tarzda teminat isteyebilir (**Gürpınar**, s. 292).

alınamıyorsa, devlet bu sorumluluğu üstlenerek iş bu geçici ödemeleri faiziyle birlikte davalıya iadesi gerekmektedir¹⁷⁵.

C. Fazla Geçici Ödeme Yapılması Halinde Geçici Ödemelerin İadesi

TBK.'nun 76/II. maddesinde davacıya yargılama sonucunda hükmedilen tazminattan daha fazla geçici ödeme yapılması halinde ne yapılması gerektiğine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple de düzenleme eleştirilmekte ve düzenlemenin II. fıkrasında “*tazminata hükmedilmezse*” ibaresinin yanına “*daha düşük bir tazminata hükmedilirse*” ibaresinin de eklenmesi gerektiği belirtilmektedir¹⁷⁶.

Davacıya yargılama sonucunda hükmedilen tazminattan daha fazla geçici ödeme yapılması halinde, davacıya hükmedilen tazminattan fazla almış olduğu geçici ödeme miktarının davalıya iadesi gerekmektedir¹⁷⁷.

Davacıya yargılama sonucunda hükmedilen tazminattan daha fazla geçici ödeme yapılması halinde davalıya iade edilecek geçici ödemelere, davacının eline geçtiği tarihten itibaren faiz yürütülmesi gerekmektedir¹⁷⁸. Bu durumda mahsuplaşmanın cebri icra aşamasında yapılması gerektiği savunulmaktadır. Öncelikle hükmedilen tazminata fiili geçici ödeme ana kadar faiz uygulanacak ve yapılan geçici ödemeler tazminat miktarından indirilecektir. Kalan tazminat tutarına birden fazla geçici ödeme varsa tekrar faiz işletilecek ve faizler ayrı bir hesapta izlenecektir. Bu mahsuplaşma fiili geçici ödemelerin hükmedilen tazminatı karşıladığı ana kadar devam edecek, tazminat fazlası geçici ödemeler ise fazla verdiği andan itibaren yasal faizi ile hesaplanacak ve bu hesaplama davacının tazminat faizi alacağı toplamı önce faizde sonrasında sonra da geri ödenecek fazla geçici ödemelere mahsup edildikten sonra iade edilecek miktar belirlenecektir¹⁷⁹.

¹⁷⁵ Topuz, s. 279-280.

¹⁷⁶ Kılıçoğlu (Sempozyum), s. 180.

¹⁷⁷ Kılıçoğlu (Sempozyum), s. 180; Yavuz (2011), s. 188.

¹⁷⁸ Yavuz (2011), s. 188.

¹⁷⁹ Antalya (Geçici Ödeme), s. 198.

SONUÇ

Geçici ödeme kavramı, yasalaşması bakımından Türk Hukuku ve mukayeseli hukuk bakımından bir ilk olması ve ayrıca uygulama kapsamının genişliği dikkate alındığında TBK.'nun getirdiği en önemli yeniliklerden birisidir. Düzenlemenin bu kadar önemli olması sebebiyle daha tasarı halindeyken konu hakkında büyük tartışmalar yaşanmaya başlanmış olup, halen de devam etmektedir. Konu hakkındaki tartışmaların büyük çoğunluğu maddenin uygulanmasına yönelik iken bir kısmı ise düzenlemenin gerekli olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Artık yasalanmış bir kanun maddesi hakkında düzenlemenin gerekli olup olmadığı yönünde ki tartışmalara girmek bizce gereksiz olduğundan iş bu çalışmamızda bu konu üzerinde pek durulmamıştır.

Düzenleme sadece iki fıkradan oluşmasına rağmen doktrinde konunun uygulanmasına yönelik olarak çok büyük tartışmalar yaşanmaktadır. Ancak doktrinde yaşanan bu büyük tartışmaların henüz yargı kararlarına yansımadığını belirtmeliyiz. Bunun sebebi de şüphesiz söz konusu düzenlemenin yeni olması sebebiyle henüz taraflarca mahkemelerin önüne tam olarak getirilmemiş olmasıdır. Söz konusu çalışmayı hazırlarken UYAP ve diğer içtihat veri tabanları üzerinde yapmış olduğumuz incelemede konuyla alakalı çok fazla Yargıtay kararı bulunmadığını görmüş bulunmaktayız. Ancak konunun önemi ve uygulama kapsamının genişliği dikkate alındığından konu hakkında çok büyük tartışmalar yaşanacağı ve çok sayıda Yargıtay kararına konu olacağı bir gerçektir.

Sonuç olarak geçici ödeme kavramı TBK.'nun Türk Hukuk sistemine kazandırdığı en önemli düzenlemelerden birisidir ve özellikle yargı organlarınınca amacına uygun olarak kullanılması halinde çok faydalı olacağı bir gerçektir.

KAYNAKÇA

- Adal**, Erhan: Hukukun Temel İlkeleri El Kitabı, İstanbul 2005.
- Antalya**, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, İstanbul 2012 (Genel Hükümler).
- Antalya**, Gökhan: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 76 Düzenlemesi: “Geçici Ödeme”, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C. 8, Özel Sayı-2013, Prof. Dr. Aydın Zevklilere Armağan, C. I, İzmir 2013 (Geçici Ödeme), s. 185-200.
- Aydoğdu**, Murat/**Ayan**, Serkan: Türk Borçlar ve Türk Ticaret Hukuku’nda Yer Alan Faiz ile İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi, Ankara 2014.
- Başak Makaracı**, Aslı/**Tek**, Gülen Sinem: Türk Borçlar Kanunu’nda Getirilen Geçici Ödeme Hakkında Düşünceler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, Özel S., 2013.
- Burcuoğlu**, Haluk, Borçlar Kanunu Tasarısı’nın Haksız Eylem Sorumluluğu ve Kira ile İlgili Düzenlemesiyle Getirilen Yenilikler, İsviçre Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu’nun Alınışının 80. Yılı Sempozyumu, 28 Nisan 2006, İstanbul 2007, s. 87-120.
- Deynekli**, Adnan: Geçici Hukuki Koruma Tedbirlerinin (İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz) Uygulama ve HMK. Açısından Değerlendirilmesi Semineri, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2015, Sayı: 1, s. 239.
- Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012.
- Erişir**, Evrim: Para Alacaklarında İhtiyati Tedbirler “11.10.2006 Tarihli Frankfurt Eyalet Yüksek Mahkemesi Kararının Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Borçlar Kanunu Tasarısı Bakımından Düşündükleri, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Ankara 2009 (Armağan), s. 241-253.
- Erişir**, Evrim: İhtiyati Tedbir Türleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2010 (İhtiyati Tedbir Türleri).

- Erişir**, Evrim: Geçici Hukuki Koruma Tedbirlerinin (İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz) Uygulama ve HMK. Açısından Değerlendirilmesi Semineri, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2015, Sayı: 1 (Seminer).
- Güriz**, Adnan: Hukuk Başlangıcı, Ankara 2009.
- Gürpınar**, Damla: Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdikleri, İzmir Barosu Dergisi, Mayıs 2012.
- Hatemi**, Hüseyin, Borçlar Hukuku'nun Genel İlkeleri Açısından Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'nın Borç İlişkileri Bölümünün Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Özer Seliçi'ye Armağan, Ankara 2006 (Borç Kaynakları), s. 223-230.
- Hatemi**, Hüseyin/**Gökyayla**, Emre: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011.
- Kılıçoğlu**, M. Ahmet: Haksız Fiillerde Müteselsil Sorumluluk ve Geçici Ödemeler, Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğe Girişinin 80. Yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 2006 (Sempozyum), s. 163-183.
- Kılıçoğlu**, M. Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012 (Genel Hükümler).
- Koçhisarlıoğlu**, Cengiz/**Erişgin**, Özlem: Yeni Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'nda "Haksız Fiiller", Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, C. II, İstanbul 2010, s. 1243-1271.
- Kuru**, Baki/**Arslan**, Ramazan/**Yılmaz**, Ejder: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2005 (İcra).
- Kuru**, Baki/**Arslan**, Ramazan/**Yılmaz**, Ejder: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2011 (Usul).
- Mollamahmutoğlu**, Hamdi/**Astarlı**, Muhittin/**Baysal**, Ulaş: İş Hukuku, Ankara 2014.
- Oğuzman**, M. Kemal/**Öz**, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, İstanbul 2014.
- Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Sungurtekin Özkan**, Meral/**Özekes**, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku, Ankara 2006 (İcra).

- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku, Ankara 2011 (Usul).
- Reisoğlu, Safa:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2011
- Topuz, Murat:** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkilerine Dair Yargılamalarda Geçici Ödemeler (TBK. m. 76), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011) Sempozyum No: III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, Ankara 2011, s. 257-295.
- Umar, Bilge:** Hukuk Başlangıcı, İzmir 1997.
- Yavuz, Nihat:** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara 2011 (2011).
- Yavuz, Nihat:** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, 1. Cilt, Ankara 2013 (Şerh).
- Yılmaz Kılıçoğlu, Kumru:** Geçici Ödemeler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2014 yılı, Sayı 110.